

Maria, de moeder van de Messias

De Joodse achtergronden van Maria in de Openbaring

Brant Pitre, *Jesus and the Jewish Roots of Mary. Unveiling the Mother of the Messiah*, New York, Image, 2018.

Maria, de moeder van de Messias

Inleiding

- De nieuwe Eva
- De nieuwe Ark van het Verbond
- De koningin-moeder
- Altijd Maagd
- De geboorte van de Messias
- De nieuwe Rachel
- Aan de voet van het kruis

Maria, de moeder van de Messias

Inleiding

- Niet-katholieken en niet-orthodoxen hebben vaak probleem met de leer en devotie van de Kerk rondom Maria en stellen o.a. dat de leer niet bijbels is.

Maria, de moeder van de Messias

Door de ogen van de oude Joden

- Hier stellen we dat
- 1. de katholieke leer over Maria is diep geworteld in de oude Kerk. Maria is
 - ▶ altijd maagd,
 - ▶ zonder zonde
 - ▶ Moeder Gods
 - ▶ onze voorspreekster
 - ▶ met ziel en lichaam in de hemel opgenomen
- dit volgt direct uit het geloof van de Kerk in Jezus:
 - ▶ “Wat het katholiek geloof met betrekking tot Maria belijdt, is gebaseerd op hetgeen het belijdt met betrekking tot Christus, maar wat het over Maria leert, verheldert op zijn beurt het geloof in Christus.” (CKK 487)

Maria, de moeder van de Messias

De oude Joden

- CKK formuleert het fundamentele principe:
 - ▶ om te begrijpen wat het N.T. zegt over Maria moeten wij eerst kijken naar wat het N.T. over Jezus zegt.

- de jonge Kerk heeft haar geloof in Maria uit het O.T.!
 - ▶ de sleutel: **typologie**
 - het O.T. is een voorloper en voorafbeelding van het N.T.
 - het beeld van Maria in het N.T. is geweven met oud-testamentische draden

Maria, de moeder van de Messias

De oude Joden

- verder kijken naar Joodse context
 - ▶ Dode Zeerollen
 - ▶ Josephus
 - ▶ Philo
 - ▶ Aramese Targums
 - ▶ vroege literatuur van de rabbi's

- doel: aantonen en illustreren:
 - ▶ de leer over Maria is niet van heidense maar van Joodse / oud-testamentische oorsprong

De nieuwe Eva

Inleiding

- om Maria te begrijpen moeten wij met Jezus beginnen.
 - ▶ het centrum van Jezus is zijn Blijde Boodschap van redding. Mc. 1,14-15.
 - *Nadat Johannes was gevangen genomen, ging Jezus naar Galilea en verkondigde er Gods Blijde Boodschap. 15 Hij zeide: 'De tijd is vervuld en het Rijk Gods is nabij; bekeert u en geloof in de Blijde Boodschap.'*
 - ▶ het evangelie is niet enkel vergeving van mijn zonden maar de vergeving van de eerste zonde (van Adam en Eva), waardoor lijden en dood in de wereld kwam.

De nieuwe Eva

In het N.T. is Jezus de nieuwe Adam

- Paulus leert dit expliciet:
 - ▶ “één fout leidde tot veroordeling van allen, maar één goede daad leidde tot vrijspraak en leven voor allen. 19 En zoals door de ongehoorzaamheid van één mens allen zondaars werden, zo zullen door de gehoorzaamheid van Eén allen worden gerechtvaardigd.” (Rom. 5,18-19)
 - ▶ “In deze zin staat er geschreven: De eerste mens, Adam, werd een levend wezen. De laatste Adam werd een levendmakende Geest. ... 47 De eerste mens, uit de aarde genomen, is aards; de tweede is uit de hemel.” (1 Kor. 15,45.47)
- Jezus is de nieuwe Adam
 - ▶ Hij komt de gevolgen van de zondeval van Adam en Eva tenietdoen
- als Jezus de nieuwe Adam is, is er dan ook een nieuwe Eva?
 - ▶ immers bij de zondeval had Eva een beslissende rol

De nieuwe Eva

De “vrouw” in Eden

- hier beperkt tot 4 punten over Eva in de Joodse traditie en O.T.
 - ▶ 1. Adam en Eva werden “heel goed” geschapen
 - ▶ 2. Adam en Eva zondigen samen en vallen samen
 - ▶ 3. De strijd tussen de “Slang” en de “Vrouw”
 - ▶ 4. Eva in de oud-Joodse traditie

De “vrouw” in Eden

Adam en Eva werden “heel goed” geschapen

- zij zijn geschapen in staat van morele goedheid en onsterfelijkheid.
 - Gen. 1,27-28,31
 - Gen. 2,15-17,21-23
 - ▶ zij zijn niet enkel naar Gods beeld en gelijkenis geschapen maar ook “heel goed” (Hebr. *tov meod*, Gen. 1,31).
 - ▶ zij zijn rechtvaardig en moreel goed, d.w.z. zonder zonde

- zij eten van de boom des levens (waarvan zij mogen eten) waardoor zij blijven leven (Gen. 2,16 en 9,22).

- merk op:
 - ▶ vóór de zondeval wordt de naam Eva niet gebruikt, enkel de naam “vrouw” (ishah) vgl. Gen. 2,23.
 - ▶ pas na de zondeval (Gen. 3,20) krijgt zij de naam Eva.

De “vrouw” in Eden

Adam en Eva vallen samen in zonde

- de naam zondeval zelf komt niet uit Schrift. (Gen. 3,1-6)
- Eva zondigt niet alleen, Adam was bij haar (immah, Gen. 3,6).
vandaar ook straffen voor beide:
 - ▶ de vrouw
 - Gen. 3,16: `Zeer zwaar zal ik maken de lasten van uw zwangerschap: met pijn zult gij kinderen baren.'
 - ▶ de man:
 - Gen. 3,19: 'In het zweet zult ge werken voor uw brood, tot gij terugkeert naar de grond, waaruit gij zijt genomen: gij zijt stof, en tot stof keert gij terug.'
 - Dit laatste is een echo van Gods waarschuwing om niet van de verboden boom te eten: "... want op de dag dat gij daarvan eet, moet ge sterven." (Gen. 2,16-17)
- kortom:
 - ▶ zij verliezen de oorspronkelijke gave van goedheid en onsterfelijkheid en krijgen ... hard werk, geboortepijn en uiteindelijk dood.

De “vrouw” in Eden

De strijd tussen de “Slang” en de “Vrouw”

- ook de hoofdschuldige, de slang, wordt gestraft:
 - ▶ `Omdat ge dit gedaan hebt, zijt gij vervloekt, onder alle tamme dieren en onder alle wilde beesten! Op uw buik zult ge kruipen en stof zult ge vreten, alle dagen van uw leven! 15 Vijandschap sticht ik tussen u en de vrouw, tussen uw kroost en het hare. Het zal uw kop bedreigen, en gij zijn hiel!’ (Gen 3,14-15)

- wat betekent deze mysterieuze voorspelling (proto-evangelie)?
 - ▶ Joodse commentatoren zagen het als een geestelijke strijd tussen de mensheid en de duivel met zijn engelen
 - ▶ het gaat over een komend conflict tussen de slang en de vrouw
 - “Vijandschap” (in Hebr.) gaat over een dodelijk conflict tussen individueel (Num. 35,21-22) of oorlog tussen volkeren (Ez. 25,15; 35,5).
 - de strijd gaat verder tussen het “zaad” of nakomelingschap (Hebr. zera) van beiden

De “vrouw” in Eden

De strijd tussen de “Slang” en de “Vrouw”

■ het gevecht in Gen. 3,15

▶ 1. de slang	vs.	2. de vrouw
▶ 3. nakomelingschap van slang
(belaagt hiel)	vs.	4. nakomelingschap
(verplettert hoofd)

- ▶ Nb. een slang doden gaat best door hoofd te verpletteren, waarbij je het risico loopt in je hiel gebeten te worden
- ▶ het vreemde is dat beide lijken te verliezen
 - de een zal het nakomelingschap van de slang belagen
 - de ander dat van de vrouw verpletteren
 - (in beide gevallen staat er “suph”: slaan/ treffen)

De “vrouw” in Eden

Eva in de oud-Joodse traditie

- Gen. spreekt over de slang (3,1).
 - ▶ de Joodse traditie spreekt over de Satan.
 - ▶ Wijsh. 2,24 over de duivel: *“door de afgunst van de duivel is de dood in de wereld gekomen en hij wordt ondergaan door diens aanhangers.”*

- de Joodse geschriften zijn duidelijk: de effecten van de zonde (zonde en dood) worden door alle nakomelingen geërfd.
 - ▶ Sirach 25,24; pseudo-Philo, Biblical Antiquities; 4 Ezra 7,118

- nog belangrijker: de oudste Joodse interpretaties zagen de voorspelling van vrouw-slang als een profetie over de Messias.
 - ▶ Henoch (populair in 1ste eeuw onder de Joden) (1 Hen. 48,2-10)
 - *“Pijn zal hen overvallen als zij de Mensenzoon zien zitten op de troon van zijn glorie ... Want het nakomelingschap van de moeder van de levenden was verborgen vanaf het begin.”* (1 Hen. 62,5-7)

De “vrouw” in Eden

Eva in de oud-Joodse traditie

- in de 1ste eeuw werd de Joodse Messias geïdentificeerd met het nakomelingschap van Eva, de moeder van alle levenden (Gen. 3,15.22).
 - ▶ ook in *Tarum* (Joodse vertaling van Gen. in Aramees) *Turgum, Neofiti* over Gen. 3,15. De datum hiervan is niet duidelijk.
 - ▶ het toont aan dat de Christenen niet de enigen waren die Gen. 3,15 als Messiaanse profetie zagen.

- kort:
 - ▶ in de Joodse geschriften en tradities was Eva geen gewone vrouw.
 - ▶ zij speelde een cruciale rol in de komst van dood en zonde in de wereld, maar van haar nakomelingschap (de Messias) werd verwacht dat het de effecten van de zondeval teniet zou doen.

De “vrouw” in Eden

Maria, de nieuw Eva

- Maria wordt in het N.T. geschilderd tegenover de achtergrond van Eva en de vrouw uit Gen. 3,15.
- m.n. in Johannes-evangelie en Apocalyps.

Maria, de nieuw Eva

De bruiloft van Kana en de “vrouw” uit Genesis

- in Joh. vinden wij Maria (maar) twee keer:
 - ▶ 1. op de bruiloft van Kana 2,1-12
 - ▶ 2. onder het kruis 19,25-27

- als wij dit lezen tegenover het O.T. dan geeft het ons inzicht in Maria, als de “vrouw” wiens nakomelingschap de slang zal overwinnen.

Maria, de nieuw Eva

De bruiloft van Kana en de “vrouw” uit Genesis.

- Op de derde dag was er een bruiloft te Kana in Galilea, waarbij de moeder van Jezus aanwezig was. 2 Jezus en zijn leerlingen waren eveneens op die bruiloft uitgenodigd. 3 Toen de wijn opraaakte, zei de moeder van Jezus tot Hem: ‘Ze hebben geen wijn meer.’ 4 Jezus zei tot haar: ‘Vrouw, is dat soms uw zaak? Nog is mijn uur niet gekomen.’ 5 Zijn moeder sprak tot de bedienden: ‘Doet maar wat Hij u zeggen zal.’ 6 Nu stonden daar volgens het reinigingsgebruik der Joden zes stenen kruiken, elk met een inhoud van twee of drie metreten. 7 Jezus zei hun: ‘Doet die kruiken vol water. Zij vulden ze tot bovenaan toe.’ 8 Daarop zei Hij hun: ‘Schept er nu wat uit en brengt dat aan de tafelmeester.’ Dat deden ze, 9 en zodra de tafelmeester het water proefde dat in wijn veranderd was (hij wist niet waar die wijn vandaan kwam, maar de bedienden die het water geschept hadden, wisten het wel), riep hij de bruidegom en zei hem: 10’ Iedereen zet eerst de goede wijn voor en wanneer men eenmaal goed gedronken heeft de mindere. U hebt de goede wijn tot nu toe bewaard.’ 11 Zo maakte Jezus te Kana in Galilea een begin met de tekenen en openbaarde zijn heerlijkheid. En zijn leerlingen geloofden in Hem. (Joh. 2,1-11)

Maria, de nieuw Eva

De bruiloft van Kana en de “vrouw” uit Genesis.

- twee vragen:
 - ▶ 1. waarom vermeldt het evangelie dat het op de derde dag is (2,1)?
 - ▶ 2. waarom noemt Jezus Maria “vrouw”?
- ad 1. lijkt toevallige tijdsaanduiding, maar als je Joh. 1 leest is dat niet zo

Genesis

- ▶ In het begin schiep God de hemel en de aarde

Johannes-ev.

In het begin was het Woord..
en het Woord was God.

Maria, de nieuw Eva

De bruiloft van Kana en de “vrouw” uit Genesis.

■ “op de derde dag”

- ▶ Genesis kent 7 dagen van schepping
- ▶ Johannes kent 7 dagen van de nieuwe schepping
 - dag 1: Het getuigenis van Johannes de Doper (1,19)
 - dag 2: “De volgende dag” 1,29: doop van Jezus
 - dag 3: “De volgende dag” 1,35: Jezus ontmoet Andreas en Petrus
 - dag 4: “De volgende dag” 1,45: Jezus ontmoet Filippus en Natanaël
 - dag 6: “Op de derde dag” (na dag 4, oude telling, niet 7 pace Pitre) 2,1: Bruiloft in Kana

De bruiloft van Kana en de “vrouw” uit Genesis.

“Op de derde dag”

- Joh. baseert zijn evangelie hier op de eerste scheppingsweek. Jezus is de nieuwe Adam, wiens optreden het begin is van een “nieuwe schepping”.
 - ▶ als dat zo is dan werpt het ook licht op 2,4 waar Jezus Maria aanspreekt als “vrouw”.
 - dit is geen uiting van respectloosheid ...
 - Hij spreekt haar aan als “de vrouw” uit Gen. 3,15.
- dit betekent: Maria is de nieuwe Eva.
 - ▶ let op:
 - in Gen. wordt Eva slecht één keer Eva genoemd en 11 keer “vrouw”.
- zoals de eerste Eva uitnodigde om de eerste zonde te doen, zo Maria om het eerste teken te doen.

De bruiloft van Kana en de “vrouw” uit Genesis.

Waarom noemt Jezus Maria “vrouw”?

- ook bij de kruisdood noemt hij haar vrouw,
 - ▶ daar is deze link nog veel sterker
- Joh. geeft twee omschrijvingen van de kruisdood:
 - ▶ Jezus beschrijft zijn kruis als het uur waarin de duivel zal worden overwonnen: Joh. 12,31-33
 - “Nu heeft er een oordeel over deze wereld plaats, nu zal de vorst dezer wereld worden buitengeworpen; 32 en wanneer Ik van de aarde zal zijn omhooggeheven, zal ik allen tot Mij trekken.’ 33 Hiermee duidde Hij aan, welke dood Hij zou sterven.”
 - ▶ Joh. 19,25-27
 - “stonden bij Jezus’ kruis zijn moeder, de zuster van zijn moeder, Maria de vrouw van Klopas en Maria Magdalena. 26 Toen Jezus zijn moeder zag en naast haar de leerling die Hij liefhad, zei Hij tot zijn moeder: ‘Vrouw, zie daar uw zoon.’ 27 Vervolgens zei Hij tot de leerling: ‘Zie daar uw moeder.’ En van dat ogenblik af nam de leerling haar bij zich in huis.”

De bruiloft van Kana en de “vrouw” uit Genesis.

Waarom noemt Jezus Maria “vrouw”?

Eva	Maria
▶ 1. 11x “vrouw” genoemd▶ 2. nodigt Adam uit om de eerste zonde te doen▶ 3. was bij Adam op moment van de zondeval; door duivel bekoord om te zondigen▶ 4. moeder van het nakomelingschap dat de “slang” zal overwinnen	1. 2x “vrouw” genoemd2. nodigt Jezus uit om het eerste teken te doen3. was bij Jezus op moment van kruisiging4. “vrouw” wiens de duivel zal overwinnen
▶ Gen. 3,1-6.15	Joh. 2,1-12; 19,25-27
▶ in de titel “vrouw” ligt impliciet heel de geschiedenis en toekomst van de “vrouw” uit Gen. 3,15.	

Maria de nieuwe Eva

De Apocalyps: De “vrouw”, de slang en de Messias.

- Ap. 12,1-9.13:
- En er verscheen een groot teken aan de hemel: een vrouw, bekleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. 2 Zij was zwanger en kreet in haar weeën en barensgedruis. 3 Toen verscheen aan de hemel een ander teken: een grote, vuurrode draak. Hij had zeven koppen en tien horens, en op elke kop een diadeem. 4 En zijn staart vaagde een derde deel van de sterren des hemels weg en wierp ze op de aarde. En de draak stond voor de **vrouw** die zou baren, om zodra zij gebaard had, haar kind te verslinden. 5 En zij baarde een kind, een zoon, die alle volken zal weiden met een ijzeren staf. En haar kind werd ijlings weggevoerd naar God en zijn troon.

Maria de nieuwe Eva

De Apocalyps: De “vrouw”, de slang en de Messias.

- 12,6 En de **vrouw** vluchtte naar de woestijn, waar zij een plaats heeft van godswege bereid, om daar gespijzigd te worden twaalfhonderdenzestig dagen. 7 Toen brak er in de hemel een oorlog uit. Michaël en zijn engelen moesten oorlogen tegen de draak. Ook de draak streed en zijn engelen. 8 Maar zij hielden geen stand en hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden. 9 En de grote draak werd neergeworpen, de oude slang, die Duivel en Satan heet, die de hele wereld verleidt; neergeworpen werd hij op de aarde en zijn engelen met hem. ... 13 En zodra de draak zich op aarde zag neergeworpen, begon hij de **vrouw** die het mannelijk kind had gebaard, te vervolgen.

Maria de nieuwe Eva

De Apocalyps: De “vrouw”, de slang en de Messias.

- wie is die vrouw bekleed met de zon?
 - ▶ een individu of symboliseert zij een groep of volk?
 - ▶ ee geleerden zijn verdeeld:
 - aan de ene kant:
 - een individu, nl. de moeder van de Messias en zij brengt een mannelijk kind ter wereld dat “*alle volkeren zal weiden*” (Ap. 12,5, vgl. Ps. 2,7-9)
 - aan de andere kant:
 - een collectieve figuur, een symbool voor het Volk Gods.
- redenen:
 - ▶ in het O.T.
 - wordt Jeruzalem vaak geschilderd als de “Bruid” van God (Jes. 62,1-6; Hos. 2,16)
 - wordt het lijden van het volk vaak vergeleken met een vrouw in barensweeën (Jes. 26,17; Jer. 4,31-5,1; Mich. 4,10)
 - ▶ ook het N.T. schildert de Kerk
 - als bruid van Christus en “nieuw Jeruzalem” (Ap. 19,7-8; 21,1-9)
- daarom ook gezien als symbool voor Israël, of de Kerk of beide

Maria de nieuwe Eva

De Apocalyps: De “vrouw”, de slang en de Messias.

- let op: ook de slang en het mannelijk kind in Ap. zijn niet enkel individuen. Het zijn symbolen voor grotere groepen.
 - ▶ de draak:
 - bv. de 7 koppen en 10 hoorns van de draak worden later expliciet gezien als 7 koningen en 10 koningen die de volgelingen van Jezus vervolgen (Ap. 17,7-14)
 - ▶ het kind:
 - staat ook voor de volgelingen van Jezus. Ze worden “de rest” van het nakomelingschap genoemd (Ap. 12,17)
- analoog is ook aannemelijk dat vrouw een symbool is:
 - ▶ in Joh. en Ap. is Maria
 - niet enkel de moeder van Jezus,
 - maar ook de tweede Eva en de “vrouw” uit Gen. 3,15,
 - zij is de moeder van de Messias
 - haar nakomelingschap (= Messias) zal de Satan overwinnen en de gevolgen van de zondeval teniet doen door de dood op het kruis

Maria de nieuwe Eva

Maria onbevlekt

- de katholieke leer: *Maria is zonder (erf)zonde ontvangen in de schoot van haar moeder*
- de jonge Christenheid wist dat Maria meer is dan onze zuster. De kerkvaders noemen haar: de tweede Eva
- let wel:
 - ▶ de onbevleete ontvangenis van Maria (= vrij zijn van erfzonde) heeft niets van doen met de zondigheid of onzondigheid van haar ouders, of over het feit dat zij later op een of andere manier gereinigd zou zijn.
 - (en ook niet met de conceptie van Jezus)
 - ▶ het is het resultaat van een bijzondere genade, omwille van de verdiensten van Jezus. God is ook haar verlosser zoals ze zelf zegt (Lc. 1,47).

Maria de nieuwe Eva

De schepping van Eva en de Onbevleete Ontvangenis

- het besef dat Maria de tweede Eva is leidt tot besef dat zij zonder zonde geschapen moet zijn.
 - ▶ de logica: als Maria de tweede Eva is dan moet zij groter zijn dan Eva.
 - alle in het O.T. afgebeelde types zijn in het N.T. altijd groter dan hun voorafbeelding (bv. eerste en tweede Adam)
 - in Gen. 1,27-31: Eva was heel goed geschapen > Maria ook en dus ook zonder zonde.

- de typologie Eva-Maria suggereert dat Maria nooit gezondigd heeft.
 - ▶ bij kerkvaders m.n. Efraim en Augustinus:
 - behalve Jezus is Maria de enige uitzondering op de regel dat alle mensen geboren zijn onder de macht van de zonde (Ps. 51,5; Rom. 3,25.5,12-17).
 - ▶ het is niet het resultaat van haar eigen daden maar een genade

Maria de nieuwe Eva

De schepping van Eva en de Onbevleete Ontvangenis

- hoe kan de jonge Kerk geloven in het onbevleete zijn van Maria?
 - ▶ N.T. expliciet: Jezus was zonder zonde (Heb. 4,15)
 - ▶ O.T.: Adam en Eva geschapen in een staat zonder zonde (heel goed) (Gen. 1,31)

O.T.	N.T.
▶ 1. Adam zonder zonde geschapen	1. Jezus zonder zonde ontvangen
▶ 2. Eva zonder zonde geschapen	2. Maria zonder zonde ontvangen

- kort:
 - ▶ als Adam en Eva zonder zonde geschapen zijn
 - ▶ waarom zouden Jezus en Maria niet zonder zonde ontvangen kunnen zijn?

Maria de nieuwe Eva

De schepping van Eva en de Onbevleete Ontvangenis

- CKK 411:
- De christelijke overlevering ziet in deze passage (= Gen. 3,15) een aankondiging van “de nieuwe Adam“ die door zijn “gehoorzaamheid tot de dood aan het kruis” (Fil. 2,8) op overvloedige wijze de ongehoorzaamheid van Adam weer goedmaakt. Overigens herkennen talrijke Kerkvaders en kerkleraren in de in het “proto-evangelie” aangekondigde vrouw de moeder van Christus, Maria, als de “nieuwe Eva”. Zij is het geweest die als eerste en op unieke wijze van de door Christus behaalde overwinning op de zonde geprofiteerd heeft: zij is gevrijwaard van elke smet van de erfzonde en gedurende heel haar aardse leven heeft zij door een bijzondere genade van God geen enkele zonde begaan.

Maria de nieuwe Eva

Maria, het begin van de nieuwe schepping.

- zij is het voorbeeld (eerste) van de nieuwe schepping:
 - ▶ bij de opstanding zullen ook wij volledig vrij van zonde zijn.
- vgl. Hebr. 12,22-24:
 - ▶ Neen, gij zijt genaderd tot de berg Sion en de stad van de levende God, het hemelse Jeruzalem en de duizendtallen engelen, de feestelijke 23 en plechtige vergadering van de eerstgeborenen die in de hemel zijn ingeschreven, tot God, de rechter van allen, en de geesten der rechtvaardigen die de voleinding bereikt hebben, 24 tot Jezus, de middelaar van een nieuw verbond, wiens vergoten bloed iets beters afroept dan het bloed van Abel.

Maria de nieuwe Ark van het Verbond

Inleiding

- andere voorafbeeldingen van Maria in het O.T.:
- in de tijd van Jezus was de tempel het centrum van Joodse eredienst maar het Heilige der Heilige was leeg:
 - ▶ de Ark van het Verbond was er niet
- er bestond een Joodse traditie die zei dat op een dag de plaats van de Ark weer geopenbaard zou worden.

Maria de nieuwe Ark van het Verbond

Jezus de nieuwe Mozes

- overeenkomsten Mozes en Jezus:
- in het N.T. is Jezus niet enkel de nieuwe Adam, ook de nieuwe Mozes die een nieuwe exodus zal leiden.
 - ▶ zoals Mozes (Ex, 24,28) vastte Jezus 40 dagen (Lc. 45,1-2)
 - ▶ zoals Mozes (Ex. 16,1-31) voedde Jezus het volk met wonderbaarlijk brood (Lc. 9,10-17)
 - ▶ Mozes sloot verbond met de 12 stammen (Ex, 24,1-8), zo Jezus een nieuw verbond met 12 apostelen (Lc. 22,20).

Maria de nieuwe Ark van het Verbond

Jezus de nieuwe Mozes

- verschillen Mozes en Jezus: vertrek en eindpunt
 - ▶ Mozes vertrok uit Egypte naar het beloofde land
 - ▶ Jezus vertrok uit Jeruzalem naar de hemel
 - het aardse beloofde land is Zijn vertrekpunt
- vgl. Lc. 9,30-31:
 - ▶ “En zie, twee mannen waren met Hem in gesprek; het waren Mozes en Elia 31 die in heerlijkheid verschenen waren en spraken over zijn heengaan (exodus), dat Hij in Jeruzalem zou voltrekken.”
- vgl. Lc. 24,50-51:
 - ▶ “Als Nu leidde Hij hen naar buiten tot bij Betanië, hief de handen omhoog en zegende hen. 51 En terwijl Hij hen zegende, verwijderde Hij zich van hen en werd ten hemel opgenomen.”
- als Jezus de nieuwe Mozes is, waar is dan de nieuwe Ark?”

De verloren Ark van het Verbond

De Ark van het Verbond: de verblijfplaats van God op aarde

- na de ontvangst van de tien geboden krijgt het volk de opdracht een heiligdom te bouwen, de verbondstent (tabernakel) daarin wordt de Ark van het verbond geplaatst (Ex. 25,8-14.16-18.20-22)
- ▶ Dan kunnen zij voor Mij een heiligdom bouwen en zal Ik in hun midden wonen. 9 Bij de woning en de hele inventaris moet gij u zorgvuldig houden aan het model dat Ik u tonen zal. 10 Ge moet een ark maken van acaciahout, ... 11 Overtrek haar van binnen en van buiten met zuiver goud, en breng rondom een gouden lijst aan. 12 Giet voor de ark vier gouden ringen en bevestig die aan de vier poten, twee aan elke kant. 13 Maak ook draagstokken van acaciahout en overtrek die met goud. 14 Steek ze dan in de ringen aan de zijkanten van de ark, om die zo te kunnen dragen. ..16 in de ark moet ge de verbondsakte neerleggen die Ik u zal geven. 17 Gij moet ook een dekplaat maken van zuiver goud, ... 18 Maak ook twee kerubs, in goud gedreven, aan de beide uiteinden van de dekplaat, 20 De vleugels van de kerubs moeten naar boven uitgestrekt zijn, zodat zij de dekplaat overhuiven. De kerubs moeten met hun gezicht naar elkaar toe gekeerd staan, hun gezicht moet op de dekplaat gericht zijn. 21 Gij moet de dekplaat boven op de ark plaatsen en in de ark de verbondsakte neerleggen die Ik u geven zal. 22 Daar zal Ik tot u komen, boven de dekplaat, vanaf de plaats tussen de beide kerubs die op de ark met de verbondsakte staan zal Ik u alle opdrachten voor de Israëlieten mededelen

De Ark van het Verbond: de verblijfplaats van God op aarde

Enkele belangrijke eigenschappen

- 1. de verbondstent waar de Ark bewaard wordt is Gods verblijfplaats op aarde, temidden van Zijn volk (Ex. 25,8). In de tent zal God zijn volk ontmoeten en met hen spreken (NL. vertaling mededelen) Ex. 25,22.
- 2. de Ark is een heilige “kist / schrijn” met daarin de tien geboden
 - ▶ in de ark moet ge de verbondsakte neerleggen die Ik u zal geven.
 - het woord voor **ark** betekent “kist” ...
 - **verbondsakte** is een ander woord om de stenen tafels aan te duiden (Ex. 31,18)
- later ook nog:
 - ▶ **staf van Aäron**
 - ▶ **gouden urn met Manna** (Ex. 16,34; Num. 17,10).

De Ark van het Verbond: de verblijfplaats van God op aarde

Enkele belangrijke eigenschappen

- 3. de ark is van “onvergankelijk hout”, acaciahout (shittim)
 - ▶ acaciahout werd in de oudheid als extreem duurzaam gezien
 - ▶ in de LXX vertaald als “onvergankelijk hout” (Ex. 25,5)

- 4. overtrokken met puur goud (tahor = puur, vrij van alle onzuiverheden)
 - in de context lijkt het de absolute heiligheid van de ark te symboliseren
 - daarom ook mag de ark enkel aan gouden stokken gedragen worden
 - zondige mensen mogen haar niet eens aanraken.
 - de heiligheid van de ark blijkt ook uit feit dat zij bij verplaatsing bedekt moet worden met een blauwe doek (Num. 4,5-6)

De Ark van het Verbond: de verblijfplaats van God op aarde

Enkele belangrijke eigenschappen

- 5. Ark en tent zijn de plaats waar de wolk uit de hemel neerdaalt.
 - ▶ Hij bracht de ark in de woning, ... Daarmee was het werk van Mozes voltooid. 34 Toen overdekte de wolk de tent van de samenkomst en vulde de heerlijkheid van Jahwe de woning. 35 En Mozes kon de tent niet binnengaan, want de wolk rustte erboven, en de heerlijkheid van Jahwe vulde de woning. 36 Op heel hun tocht trokken de Israëlieten telkens pas verder als de wolk zich van de woning verhief. 37 Als de wolk zich niet verhief bleven zij wachten. 38 Op heel hun tocht rustte overdag de wolk van Jahwe boven de woning, maar's nachts was er een vuurgloed, die zichtbaar was voor alle Israëlieten. (Ex. 40,21.33-38)
 - de glorie (Kabod) van de Heer was niet enkel een zichtbaar teken dat God op aarde gekomen was bij zijn volk.
 - ook het middel waardoor Hij Zijn volk leiding gaf op weg naar het beloofde land.
 - in de regel vochten de Israëlieten hun oorlogen uit met de ark in hun midden en dan wonnen ze (Joz., 6,1-21), indien ark afwezig verloren ze. (Num. 14,44-45 maar vgl. ook 1 Sam. 4 waar niet).

De Ark: de verblijfplaats van God op aarde

De Ark komt naar Jeruzalem

- na aankomst in het land verbleef de ark op diverse plaatsen (trad. - 1450 - - 1020)
 - ▶ bv. Gilgal, Siloh, Bethel
- ze werd eens door Filistijnen buit gemaakt
 - ▶ deze gaven ze terug toen ze getroffen werden door een plaag van “gezwollen”. (1 Sam. 5,1-12) > 6,1-7,3.
- rond -1000 bracht koning David ze naar Jeruzalem (2 Sam. 6,1-2).
 - ▶ i.p.v. van de ark aan de gouden stokken te dragen, zoals voorgeschreven, plaatste men ze op een ossenwagen, hetgeen leidde tot de dood van Uzza

De Ark: de verblijfplaats van God op aarde

De Ark komt naar Jeruzalem

- Maar toen ze bij de dorsvloer van Nakon kwamen en de runderen daar op hol dreigden te slaan, stak Uzza zijn hand uit naar de ark van God en greep haar vast. 7 Toen ontbrandde Jahwe's toorn tegen Uzza; op de plaats zelf strafte God hem voor zijn vergrijp en hij bleef daar dood, naast de ark van God. 8 David was diep geschokt door de slag waarmee Jahwe Uzza had getroffen. Daarom heet de plaats tot op heden Peresuzza. 9 David werd daardoor zo bevreesd voor Jahwe dat hij dacht: 'Op die manier komt de ark van Jahwe nooit bij mij binnen.' 10 Daarom zag David ervan af, de ark van Jahwe bij zich in de Davidstad te halen; hij liet haar onderbrengen in het huis van Obed-edom de Gittiet. 11 Drie maanden lang stond de ark van Jahwe in het huis van Obed-edom de Gittiet en Jahwe bracht zegen over Obed-edom en heel zijn familie. (2 Sam. 6,6-11)

De Ark: de verblijfplaats van God op aarde

De Ark komt naar Jeruzalem

- na dit incident en ziende dat de ark zegen bracht, brengt David de ark alsnog naar Jeruzalem (2 Sam. 6,12).
 - ▶ toen gebeurde het wel op de voorgeschreven manier (2 Sam. 6,12.14-15).
- de Joden kenden hun geschiedenis:
 - ▶ de komst van de Ark was niets minder dan de komst van God zelf. bv. Ps. 132,1-5,8-9,13-14
 - ▶ waar de ark is, daar verblijft God
- Salomo bouwt dan een tempel
 - ▶ na de dood van Salomo valt het rijk uiteen (1 Kon. 11-12)
 - ▶ uiteindelijk wordt de tempel in -587 verwoest en de glorie van Gods aanwezigheid verdwijnt (Ez. 10)

De Ark: de verblijfplaats van God op aarde

Wat is er met de verloren Ark gebeurd?

■ diverse theorieën:

- ▶ gestolen door de Babyloniërs,
 - O.T. zegt zelf dat de ark niet viel onder wat de Babyloniërs meenamen (2 Kon. 25,13-17 en Jer. 52,17-23)
- ▶ in Ethiopië
 - oncontroleerbaar en waarschijnlijk nep

De Ark: de verblijfplaats van God op aarde

Wat is er met de verloren Ark gebeurd?

- de oude Joodse traditie en het O.T. leert dat Jeremia ze meenam en verborg op de berg Nebo (ten O. van de Jordaan) vlak voor de verwoesting van de tempel. 2 Macc. 2,4-8:
 - ▶ Verder staat er in hetzelfde geschrift, dat de profeet (Jeremia) op goddelijke ingeving de verbondstent en de ark liet halen en achter hem aandragen, terwijl hij de berg beklom die Mozes bestegen had om het land van God te aanschouwen. 5 Daar aangekomen vond Jeremia een rotsspelonk; daarin plaatste hij de tent, de ark en het reukofferaltaar en sloot de toegang af. 6 Toen enigen van zijn metgezellen er weer heen gingen om de weg te markeren, konden ze de plaats niet meer vinden. 7 Toen Jeremia van hun poging hoorde, deed hij hun verwijten en zei: 'Die plaats moet onbekend blijven, totdat God zijn volk weer samenbrengt en het barmhartigheid betoont. 8 Dan zal de Heer dat alles weer te voorschijn brengen; dan zal de glorie van de Heer in een wolk verschijnen, zoals dat gebeurd is in de tijd van Mozes en ook in die van Salomo, toen hij bad, dat de tempel op grootse wijze geheiligd mocht worden.'

De Ark: de verblijfplaats van God op aarde

Wat is er met de verloren Ark van het verbond gebeurd?

- kortom: het is bekend wat er gebeurde.
 - ▶ verborgen in een grot op de berg Nebo.
 - de berg vanwaar Mozes het beloofde land zag voor hij stierf (Dt. 34,1-4)
 - ▶ verwachting bestaat dat de ark teruggevonden zal worden als God Zijn genade toont en de glorie van de wolk weer terugbrengt (2 Mac. 2,8)
 - ▶ in de tijd van Jezus verwachtte men de terugkomst van de ark

- twee essentiële dingen ontbraken aan de tempel in tijd van Jezus
 - ▶ 1. de glorie van de wolk (verdwenen vlak voor verwoesting Ez. 10,18-22; 11,22-23).
 - ▶ 2. de ark (vgl. Josephus, *Joodse oorlog* 5,219).
 - Tacitus vermeldt (Hist. 5,9) dat toen Pompejus in -63 Jeruzalem verwoestte hij niets in de tempel vond.
 - Jodendom men wachtte op een openbaring om de ark terug te vinden.

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

De aankondiging: De terugkeer van de wolk(kolom)

■ aankondiging aan Maria:

- ▶ 1. de conceptie van Zoon van God: Lc. 1,26-38: “*32 Hij zal groot zijn en Zoon van de Allerhoogste genoemd worden... 35 daarom ook zal wat ter wereld wordt gebracht heilig genoemd worden, Zoon van God.”*

- ▶ 2. de terugkeer van de van “wolk” van Gods glorie
 - Maria antwoordt: “*‘Hoe zal dit geschieden, daar ik geen gemeenschap heb met een man?’*” (lett. “daar ik geen man beken” 1,34)
 - het antwoord van de engel (1,35): *‘De heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduw; daarom ook zal wat ter wereld wordt gebracht heilig genoemd worden, Zoon van God.’*

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

De aankondiging: De terugkeer van de wolk(kolom)

■ **Verbondstent**

- ▶ de wolk van Gods glorie
“overschaduw” de verbondstent
(Ex. 40,35)
ὅτι ἐπεσκίαζεν ἐπ’αὐτὴν ἡ νεφέλη

Maagd Maria

- De H. Geest
“overschaduw” de maagd Maria
(Lc. 1,35)
καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι:

■ kort:

- ▶ Maria is de nieuwe Ark van het Verbond
- ▶ de aankondiging: omvat de terugkeer van de wolk(kolom)
 - het Griekse ἐπισκιάζειν doet vrijwel alle commentatoren, incl. Joodse concluderen, dat hier bewust naar de volk in het OT wordt verwezen
- ▶ zoals eerste de ark van het verbond wordt nu Maria de verblijfplaats van God in de nieuwe exodus

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Het bezoek aan Elisabeth: de openbaring van de nieuwe ark.

- een allusie op de ark enz. vinden wij ook bij het bezoek van Maria aan Elisabeth (Lc. 1,39-56)
 - ▶ In die dagen reisde Maria met spoed naar het bergland, naar een stad in Judea. 40 Zij ging het huis van Zacharias binnen en groette Elisabet. 41 Zodra Elisabet de groet van Maria hoorde, sprong het kind op in haar schoot; Elisabet werd vervuld met de heilige Geest 42 en riep met luider stemme uit: 'Gij zijt gezegend onder de vrouwen en gezegend is de vrucht van uw schoot. 43 Waaraan heb ik het te danken, dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt? 44 Zie, zodra de klank van uw groet mijn oor bereikte, sprong het kind van vreugde op in mijn schoot. 45 Zalig zij die geloofd heeft, dat tot vervulling zal komen wat haar vanwege de Heer gezegd is.' 46 En Maria sprak: 'Mijn hart prijst hoog de Heer, 47 van vreugde juicht mijn geest om God mijn redder: 48 daar Hij welwillend neerzag op de kleinheid zijner dienstmaagd. En zie, van heden af prijst elk geslacht mij zalig 49 omdat aan mij zijn wonderwerken deed Die machtig is, en heilig is zijn Naam. ... 54 Zijn dienaar Israël heeft Hij zich aangetrokken, 55 gedachtig zijn barmhartigheid voor eeuwig jegens Abraham en zijn geslacht, gelijk Hij had gezegd tot onze vaders.' 56 Nadat Maria ongeveer drie maanden bij haar gebleven was, keerde zij naar huis terug.

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Ark van het verbond

1. de glorie van de Heer en de wolkkolom bedekken de ark van het verbond (incl. de ark) en overschaduwden die (**ἐπεσκίαζειν**) (Ex. 40,34-35)
2. David "stond op en ging" naar de heuvels van Juda om de Ark te halen (2 Sam. 6,2)
καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη Δαυιδ
3. David geeft zijn onwaardigheid toe: "*Op die manier komt de ark van Jahwe (Heer) nooit bij mij binnen.*" (2 Sam. 6,9)
Πῶς εἰσελεύσεται πρὸς με ἡ κιβωτὸς κυρίου; Lett.
"*Hoe kan de ark van de Heer tot mij komen?*"
4. David danste/sprong voor de ark terwijl deze onder luidt geroep ontvangen werd (2 Sam. 6,15-16)
"*Onderweg danste hij geestdriftig voor Jahwe uit, ... Zo brachten David en alle Israëlieten onder gejuich en bazuingeschal de ark van Jahwe over.*"
5. De ark bleef in de heuvel in het huis van Obed-Edom gedurende "*drie maanden*". (2 Sam. 6,11)

Maagd Maria

1. de H. Geest daalt over Maria en de macht van de Allerhoogste zal haar overschaduwden.
(**ἐπεσκίαζειν**) (Lc. 1,35)
2. Maria stond op en ging naar de heuvels van Juda (Luc. 1,39: Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς
3. Elisabeth spreekt haar onwaardigheid om Maria te ontvangen uit: "*Waarom heb ik het te danken, dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt?*" (1,43) καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ;
4. Het kind sprong op in de schoot op het geluid van de stem van Maria "*en (Elisabeth) riep met luider stemme uit*" (1,41-42)
5. Maria bleef in het heuvelgebied in het huis van Elisabet "*gedurende drie maanden*". (1,56)

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

De Apocalyps: De Ark en de Vrouw in de hemel

- ook in Ap. verwijzing naar Maria als de Ark van het verbond.
- Ap. 11,19-12,2 leert:
 - ▶ Maria is de moeder van de Messias
 - ▶ maar ook Maria als de nieuw Ark
 - ▶ Toen ging de tempel van God in de hemel open, en de ark van zijn verbond werd zichtbaar in zijn tempel, en er dreunden donderslagen, vergezeld van bliksemstralen en aardbeving en zware hagel. 12,1 En er verscheen een groot teken aan de hemel: een vrouw, bekleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. 2 Zij was zwanger en kreet in haar weeën en barensnood.

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

De Apocalyps: De Ark en de Vrouw in de hemel

- twee opvallende dingen:
- 1. de Ark én de vrouw verschijnen in de hemelse tempel
 - ▶ het beeld van geluid/stemmen uit de hemel en een vrouw in barensnood komen van Jes. 66,6-7:
 - *“Hoort! uit de stad klinkt tumult, hoort! uit de tempel gedruis: de stem van Jahwe die met zijn vijanden afrekent. 7 Nog voor zij weeën krijgt moet zij baren, nog voor de pijnen haar overvallen, wordt zij van een zoon verlost.”*
 - ▶ de Ap. situeert deze openbaring van Ark en Vrouw in de hemelse tempel.
 - de aanwezigheid van de ark in de hemelse tempel impliceert dat het de echte ware ark is
 - de eerste eeuwse Jood zou stomverbaasd zijn dat de ark niet meer op deze wereld maar in de hemel is
- 2. de ark staat in verbinding met de hemelse vrouw. Zoals de ark in de hemel verschijnt, zo ook de vrouw (11,19; 12,1).

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

De Apocalyps: De Ark en de Vrouw in de hem

- al verwijst de Ap. niet expliciet naar Maria als de ware ark
 - ▶ het feit dat vrouw en ark zo vlak bij elkaar vermeld worden is opmerkelijk
 - ▶ het minste dat gezegd wordt is dat beide op dezelfde plaats zijn: de moeder van de Messias is op dezelfde plaats als de Ark, nl. in het heilige der heiligen.
- in de Ap. betekent het dat de vrouw en de ark twee symbolen zijn voor dezelfde persoon.
 - ▶ net zoals draak en duivel twee symbolen zijn voor de duivel (12,3 en 12,9)
 - ▶ en mannelijk kind en lam twee symbolen voor Christus (12,5.11),
 - ▶ zo zijn ark en vrouw twee symbolen voor Maria, de moeder van de Messias (11,19.12,2)

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Drie conclusies uit het voorgaande

- het lichaam van Maria: de verblijfplaats van God op aarde.
- Maria ten hemel opgenomen
- Maria tenhemelopneming: Een teken van onze verrijzenis

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Het lichaam van Maria: de verblijfplaats van God op aarde.

- als Maria de nieuwe Ark is dan is haar lichaam de verblijfplaats van God op aarde.
- de ark
 - ▶ van puur goud
 - ▶ bewaard in het heilige der heiligen, waar God uit de hemel neerdaalde om Zijn volk te ontmoeten
 - ▶ bevatte de 10 geboden, staf van Aäron en een urn met manna
- de nieuwe ark (Maria) moet groter zijn dan de oude
 - ▶ vrij van alle onreinheid en volledig heilig
 - ▶ is “de kist/vaatwerk” voor het Woord dat mens wordt
 - ▶ omvat het “Brood des levens” en de ware hogepriester

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Het lichaam van Maria: de verblijfplaats van God op aarde.

■ Ark

- ▶ 1. Tien geboden
- ▶ 2. de gouden urn met manna
- ▶ 3. staf van Aäron die bloeide

■ Gevolg:

- ▶ als Maria de nieuwe Ark is,
- ▶ en de Ark is de verblijfplaats van God op aarde,
- ▶ **dan** is Jezus God op aarde, m.a.w. Hij is goddelijk.

– de kerkvaders zagen dat:

- Athanasius (4de eeuw) Hom. from the Papyrus of Turin;
- Jacobus van Serugh (Jacobus Sarugiensis) (Mar Jacob) Syrië (5-6de eeuw); vgl. CKK 2676

Maria

1. “Woord” dat “Vlees geworden” is
2. “Brood des levens” uit de hemel.
3. de hemelse “Hogepriester”
(Joh.1,14;6,53-58)

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Maria ten hemel opgenomen

- Jezus is ook de “Nieuwe David” in het N.T. (verderop h. 4)
- als Maria de nieuwe Ark is, dan is het redelijk te veronderstellen, dat Jezus (de nieuwe David) haar voor eeuwig naar de hemelse tempel zou brengen
 - ▶ immers David bracht de ark naar Jeruzalem
- m.a.w. als Maria de nieuwe Ark is, dan is de lichamelijke opneming ten hemel te verwachten
 - ▶ een prioriteit van David toen hij koning werd was de ark naar Jeruzalem te brengen en in de verbondstent te plaatsen (2 Sam. 6,17, ook Ps. 132,8)
- Jezus de nieuwe David die in de hemel is zal/moet ook de nieuwe ark naar de hemelse tempel brengen
 - ▶ zo zagen het de eerste Christenen

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Maria ten hemel opgenomen

- de oudste teksten over de ten hemelopneming baseren het op Ap. 12, de “vrouw” in de hemel.
 - ▶ latere Christelijke schrijvers baseren het op haar identiteit als Ark.
 - ▶ Modestus van Jeruzalem (Enconium on the Dormition of Mary, 4 [7de eeuw])
 - “Toen Maria haar levensreis gelukkig volbracht had ... gaf onze God, de Ene, die de Wet op de Sinai gaf en die deze leidde vanaf de Sion, de opdracht om zijn ark van heiliging thuis te brengen van de Sion naar bij zichzelf. Net zoals David, haar voorouder, gezegd had in een psalm: ‘ Rijs, Jahwe, tot de plaats van uw rust, Gij en uw machtige ark!’ (Ps. 132,8). Zij werd niet gedragen door ossen zoals de oude ark van Mozes, maar zij werd vergezeld en omgeven door een leger, de heilige engelen uit de hemel.”
 - ▶ Johannes Damascenus (On the Dormition of Mary, II,8 [8ste eeuw]):
 - “Vandaag, gaat de heilige, onvergelykbare maagd het hemels heiligdom binnen dat ligt boven het universum. ... Vandaag komt de heilige, levende ark van de levende God, degene die haar eigen maker in zich droeg, naar haar rustplaats in de tempel van de Heer, die niet door mensenhanden gemaakt is. David - haar en Gods voorvader -springt van vreugde, de engelen dansen met hem mee.”

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Maria ten hemel opgenomen

- bij de dogmaverklaring van 1950 werden deze 2 teksten geciteerd als voorbeeld van oud-Christelijke schrijvers die in de ark van het verbond, gemaakt van onvergankelijk hout, een voorafbeelding zagen van het pure lichaam van de maagd Maria, dat ook het bederf en vergankelijkheid van het graf niet kende en ten hemel werd opgenomen. (Pius XII, *Munificentissimus Deus*, 26).
 - ▶ de band tussen de ark, de vrouw en de lichamelijke tenhemelopneming is duidelijk ...
 - de nieuwe ark is niet enkel Maria's ziel maar ook haar lichaam
 - ▶ m.a.w. in het lichaam van Maria werd het “Woord” “vlees” en verbleef het onder ons (Joh. 1,14)

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Maria tenhemelopneming: Een teken van onze verrijzenis

- de plaats van de oude ark, op de berg Nebo?
 - ▶ het doet er niet meer toe waar de oude ark is, het N.T. zegt ons dat de ware ark in de hemel is (Ap. 11,19).
 - ▶ de oude ark wordt overstegen door de nieuwe ark: Maria
 - de moeder van het Woord dat mens geworden is (Joh. 1,14)
 - zij is volledig heilig
 - zij werd bewaard voor alle bederf
 - en is nu in het hemelse heilige der heiligen

- Jezus de nieuwe Mozes stijgt ten hemel met zijn lichaam om te tonen dat de aarde niet het beloofde land is van Zijn nieuwe exodus (Lc. 9,31).
 - ▶ deze exodus begint in deze wereld en eindigt in de hemel
 - ▶ het lot van Maria werpt licht op het lot en doel van iedere mens (lichaam en ziel)

Maria, de nieuwe Ark van het Verbond

Maria tenhemelopneming: Een teken van onze verrijzenis

- Jezus sterft en verrijst opdat het lichaam van ieder mens door de genade kan worden tot “*tempel van de H. Geest*” (1 Kor. 6,19)
- Maria - een gewone mens/vrouw - krijgt van Jezus deel aan Zijn glorie
- de tenhemelopneming van Maria geeft aan:
 - ▶ tenhemelopneming en lichamelijke verrijzenis zijn niet enkel voor Jezus maar ook voor ons
- volgende vraag: waarom moeten / mogen wij Maria vereren?

De koningin-moeder

Jezus de nieuwe David

- in het O.T. de belofte aan David dat zijn troon / monarchie voor altijd zal blijven bestaan
 - ▶ 2 Sam. 7,16: *“Zo zullen uw huis en uw koninklijke macht bestendig zijn voor altijd; uw troon staat vast voor eeuwig.”*
- Jezus verkondigt in termen van koninkrijk:
 - ▶ Mc. 1,14-15: *“Het Rijk Gods is nabij bekeert u.”*
 - Jezus stelt dat de tijd voor Gods koninkrijk gekomen is, een Rijk dat de hele wereld zal regeren.
- het N.T. begint met de geslachtslijst van Jezus (Mt. 1,1-17) om aan te tonen dat Jezus een erfgenaam van de troon van David is.
 - ▶ Mt. 1,1: *“Geslachtslijst van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham.”*

De koningin-moeder

Jezus de nieuwe David

- ook het bezoek van de engel gaat over de vervulling van de voorspelling/belofte aan David.
 - ▶ “Maar de engel zei tot haar: ‘Vrees niet Maria, want gij hebt genade gevonden bij God. Zie, gij zult zwanger worden en een zoon ter wereld brengen, die gij de naam Jezus moet geven. Hij zal groot zijn en Zoon van de Allerhoogste genoemd worden. God de Heer zal Hem de troon van zijn vader David schenken en Hij zal in eeuwigheid koning zijn over het huis van Jakob en aan zijn koningschap zal nooit een einde komen.’
(Lc. 1,30-33)
- het hele N.T. schildert Jezus als de nieuwe en verwachte Davidische koning: Hij is de nieuwe David.
- als Jezus de nieuwe Davidische koning is, wie is dan de koningin?
 - let wel in Israel (in contrast tot vele andere volkeren) is de koningin niet de vrouw van de koning, maar zijn **moeder** (Hebr. gebirah)

De koningin-moeder in het oude Israël

Inleiding

- de koningin is de moeder van de koning
- de koningin-moeder regeert samen met de koning
- de koningin-moeder is een krachtig voorspeekster
- de koningin-moeder verschijnt in profetieën over de toekomst

De koningin-moeder in het oude Israël

De koningin is de moeder van de koning

- de titel “koningin-moeder” (gebirah) is de vrouwelijke vorm van “heer/meester” (gebir)
 - ▶ het kan ook vertaald worden met: “grote dame” of “meesteres”
 - ▶ in het O.T. geniet deze een hoge eer en positie
 - ▶ duidelijk bij eerste koningin-moeder = Batseba, de moeder van Salomo
 - tijdens het leven van David buigt Batseba voor hem en noemt hem “mijn Heer” (Adoni) 1 Kon. 1,16-17.
 - na de dood van David zijn de rollen omgekeerd. Haar zoon, koning Salomo, huldigt haar, buigt voor haar (1 Kon. 2,19).
 - “Toen nu Batseba bij koning Salomo binnenkwam om over Adonia’s verzoek te spreken, stond de koning op, ging haar tegemoet en boog zich voor haar neer. Daarna ging hij op zijn troon zitten en liet aan zijn rechterhand een **zetel** plaatsen. De moeder van de koning ging zitten”
 - ▶ let wel: “zetel”.
 - het Hebreeuwse “**kisse**” (zetel) (in het Grieks θρονος (troon)) is hetzelfde woord dat ervoor ook gebruikt wordt om de troon van Salomo te beschrijven.
 - implicatie: zij zit als koningin rechts van hem (het is zijn moeder, niet zijn vrouw)

De koningin-moeder in het oude Israël

De koningin-moeder regeert samen met de koning

- **koningin-moeder** was geen erefunctie
 - ▶ had de tweede plaats in het rijk, na de koning
 - ▶ onderlijnd door 2 dingen:
 - 1. droeg een kroon zoals de koning (vgl. Jer. 13,18)
 - 2. zat aan de rechterhand (1 Kon. 21,19; ook Ps. 45,6-9 (over koningin-moeder))

 - staan/zitten aan rechterhand is delen aan de autoriteit van de koning (in Ps. 110,1 in die van God).

De koningin-moeder in het oude Israël

De koningin-moeder is een krachtig voorspreekster

- in O.T. vb. Adonia, een jongere zoon van David, die Batseba vraagt ten beste te spreken bij Salomo.
 - ▶ Toen begaf Adonia ... zich naar Batseba, de moeder van Salomo. Zij vroeg: 'Betekent uw komst vrede?' En hij antwoordde: 'Ja.' 14 Hij vervolgde: 'Ik heb iets met u te bespreken,' en zij antwoordde: 'Ga uw gang.' ... 17 En hij zei: 'Zou u koning Salomo willen vragen - u zal hij niets weigeren - mij Abisag de Sunammitische tot vrouw te geven?' 18 Batseba zei: 'Goed, ik zal er met de koning over spreken.' (1 Kon. 2)
- Adonia gaat ervan uit
 - ▶ dat zij voor hem ten beste zal spreken en
 - ▶ dat de koning naar haar zal luisteren

De koningin-moeder in het oude Israël

De koningin-moeder verschijnt in profetieën over de toekomst

- zij behoort niet enkel tot het verleden van Israël
- ook in
 - ▶ 1. voorspellingen over de toekomstige koning (de Messias) aan koning Achaz. (Jes. 7,10-14)
 - ▶ 2. de profetie van de moeder van de toekomstige koning die uit Bethlehem (Mich. 5,1-2a) zal komen

De koningin-moeder verschijnt in profetieën over de toekomst

Jesaja

- in voorspellingen over de toekomstige koning (de Messias)
- Jes. 7,10-14::
 - ▶ Ook dit liet Jahwe tot (koning) Achaz zeggen: `Vraag Jahwe, uw God, om een teken, hetzij uit de diepte van de onderwereld of uit de hoogte daarboven.' Maar Achaz antwoordde: `Dat doe ik niet, ik stel Jahwe niet op de proef.' Toen zei de profeet: `Luister, huis van David! Is het u niet genoeg mensen te tergen, dat gij ook nog mijn God moet tergen? Daarom geeft de Heer zelf u een teken: Zie de jonge vrouw is zwanger, en zal een zoon ter wereld brengen, en gij zult hem de naam Immanuël geven.
 - `“jonge vrouw” (ha almah) is in LXX: παρθενος: maagd.
 - deze discussie hier overslaan
- hoe dan ook de “jonge vrouw” zal de moeder zijn van de toekomstige koning, dus de koningin-moeder!
 - ▶ dus: de moeder van Immanuel zal de koningin-moeder zijn

De koningin-moeder verschijnt in profetieën over de toekomst

Micha

- de profetie van de moeder van de koning (Mich. 5,1-2a). De toekomstige koning zal uit Bethlehem komen.
 - ▶ “Gij echter, Betlehem in Efrata, al zijt gij klein onder Juda’s geslachten, toch zal er, zeg Ik, iemand uit u komen die over Israël gaat heersen. In het verre verleden ligt zijn oorsprong, in lang vervlogen dagen. Daarom zal Hij hen niet langer overlaten aan hun lot dan tot de tijd dat zij die baren zal haar kind gebaard heeft.”
 - al wordt hij in Bethlehem geboren, zijn oorsprong is “in het verre verleden” (of van de dagen van eeuwigheid) (Hebr. mine holam).
 - ▶ de mysterieuze figuur: zij die baren zal
 - verwijst naar de menselijke moeder van de toekomstige koning en dus naar de geboorte van de Messias
 - veel commentatoren denken dat Micha gebaseerd is op de oudere voorspelling van Jesaja (7,10-14)
 - als dat klopt is het een voorspelling dat de Messias in Bethlehem geboren zal worden
- Wie is de moeder van de nieuwe Messias? is voor Jood uit eerste eeuw ook:
- Wie is de nieuwe koningin-moeder?

Maria de nieuwe koningin

De koningin-moeder

- Het voorafgaande toetsen aan Mt., Lc. en Ap.

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Mattheüs: De moeder van Immanuel

- een eerste bewijs dat men Maria zag als de nieuwe koningin in het Messiaanse rijk is de geslachtslijst van Jesus. Mt. 1,1: “*Geslachtslijst van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham.*”
- iedere Jood wist: als Jezus de koninklijke Messias is, dan is Maria, zijn moeder, per definitie de nieuwe koningin.
- vgl. einde van geslachtslijst: Mt. 1,16-17:
 - ▶ “Jakob nu was de vader van Jozef, de man van Maria, en uit haar werd geboren Jezus die Christus genoemd wordt. In het geheel zijn er dus van Abraham tot David veertien geslachten, van David tot de Babylonische ballingschap ook veertien geslachten en van de Babylonische ballingschap tot de Christus eveneens veertien geslachten.”

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Mattheüs: De moeder van Immanuel

- vaak wordt beweerd dat vrouwen niet vermeld worden in Joodse genealogieën.
 - ▶ dit klopt niet helemaal, vaak wordt nl. de koningin-moeder wel genoemd (bv. 1 Kon. 14,21;15,1-2.9-10; 2 Kon. 8,25-26;12,1;14,1-2 enz.)
- Maria wordt hier genoemd ter introductie van de nieuwe koning: Jezus.
- in het verhaal van de maagdelijke conceptie wordt Jozef expliciet als van de stam van David genoemd en Maria als de moeder van “Immanuel”, zoals voorspeld door Jesaja.

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Mattheüs: De moeder van Immanuel

- ▶ 18 De geboorte van Jezus Christus vond plaats op deze wijze. Toen zijn moeder Maria verloofd was met Jozef, bleek zij, voordat ze gingen samenwonen, zwanger van de heilige Geest. 19 Omdat Jozef, haar man, rechtschapen was en haar niet in opspraak wilde brengen, dacht hij er over in stilte van haar te scheiden. 20 Terwijl hij dit overwoog, verscheen hem in een droom een engel van de Heer die tot hem sprak: 'Jozef, zoon van David, wees niet bevreesd Maria, uw vrouw, tot u te nemen; het kind in haar schoot is van de heilige Geest. 21 Zij zal een zoon ter wereld brengen die gij Jezus moet noemen, want Hij zal zijn volk redden uit hun zonden.' 22 Dit alles is geschied, opdat vervuld zou worden wat de Heer gesproken heeft door de profeet, die zegt: 23 Zie, de maagd zal zwanger worden en een zoon ter wereld brengen en men zal Hem de naam Immanuël geven. Dat is de vertaling: God met ons. 24 Ontwaakt uit de slaap deed Jozef zoals de engel van de Heer hem bevolen had en nam zijn vrouw tot zich. (Mt. 1,18-24)

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Mattheüs: De moeder van Immanuel

- in elk geval interpreteert Mt. de voorspelling van Jesaja als een profetie over de miraculeuze conceptie door een maagd (παρθενος), daarom benadrukt hij dat Jozef haar niet bekende.
 - ▶ "Toch had hij geen gemeenschap met haar (bekende hij haar niet), totdat zij een zoon ter wereld bracht; en hij noemde Hem Jezus." 1,25
 - ▶ καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν:
- m.a.w. Jozef kan niet per ongeluk de vader zijn, want hij bekende haar niet
- als wettige vrouw van Jozef, zoon van David, en moeder van de Emmanuel is zij de koningin-moeder.
 - ▶ zij is de moeder van "God met ons" (Mt. 1,23)
 - (maagdelijkheid van Maria: verderop)

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Lucas: De “moeder van de Heer”

- de engel sprak Maria aan als de moeder van de Davidische koning, wiens koninkrijk geen einde zal hebben.
- de groet van Elisabeth is nog duidelijker een koninklijke begroeting: (Lc. 1,41-45)
 - ▶ Zodra Elisabet de groet van Maria hoorde, sprong het kind op in haar schoot; Elisabet werd vervuld met de heilige Geest 42 en riep met luider stemme uit: ‘Gij zijt gezegend onder de vrouwen en gezegend is de vrucht van uw schoot. 43 Waaraan heb ik het te danken, dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt? 44 Zie, zodra de klank van uw groet mijn oor bereikte, sprong het kind van vreugde op in mijn schoot. 45 Zalig zij die geloofd heeft, dat tot vervulling zal komen wat haar vanwege de Heer gezegd is.’

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Lucas: De “moeder van de Heer”

- allereerst: Elisabeth is ouder dan Maria (Lc. 1,36).
 - ▶ in oud-Joodse context zou een oudere een jongere niet eren tenzij die bv. van koninklijken bloede was.
- de uitdrukking “de moeder van mijn Heer” (ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου) is een duidelijke echo van het Bijbelse gebruik om de Davidische koning als Heer (Adonai / kurios) aan te spreken (2 Sam. 24,21; Ps. 110,1).
- veel commentatoren:
 - ▶ Maria wordt met een koninklijke titel aangesproken (koningin-moeder-traditie uit het O.T.)
 - ▶ het kan zelfs naar een goddelijke titel verwijzen

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Lucas: De “moeder van de Heer”

- het antwoord van Maria (het Magnificat) impliceert dat zij en haar kind zullen zitten op koninklijke tronen: (Lc. 1,46-49.52-53)
 - ▶ En Maria sprak: ‘Mijn hart prijst hoog de Heer, 47 van vreugde juicht mijn geest om God mijn redder: 48 daar Hij welwillend neerzag op de kleinheid zijner dienstmaagd. En zie, van heden af prijst elk geslacht mij zalig omdat aan mij zijn wonderwerken deed Die machtig is, en heilig is zijn Naam. ... 52 Heersers ontnemt Hij hun troon, maar verheft de geringen. 53 Die hongeren overlaadt Hij met gaven, en rijken zendt Hij heen met lege handen.

Maria de nieuwe koningin

Het evangelie van Lucas: De “moeder van de Heer”

■ Maria zegt

- ▶ dat God “de geringen verheft” (καὶ ὑψωσεν ταπεινούς) (1,52) dat gaat hier op de eerste plaats over haarzelf.
 - “Hij zag welwillend neer op zijn dienstmaagd” (1,48) .. maar ook Maria is hier de verpersoonlijking van de armen en kleinen van Israël.
- ▶ “Heersers ontnemt Hij hun troon” dan is dat koninklijke taal.
 - immers enkel koningen en koninginnen zitten op tronen.
- ▶ “van heden af prijst elk geslacht mij zalig”
 - dat lijkt op wat men zegt over de koning in het O.T.
 - bv. Ps. 45,18 over de koning: “Geroepen weet ik mij uw naam geslacht op geslacht te doen leven; zo mogen de volken u loven van thans tot in eeuwigheid.”

■ het Magnificat impliceert:

- zij zal niet meer als een dienstmaagd gezien zal worden
- zij en haar zoon zullen zetelen op de troon van de Davidische koning

Maria de nieuwe koningin

De Apocalyps: De koningin “in de hemel”

- terug naar Ap. 12,1-2.5
 - ▶ “En er verscheen een groot teken aan de hemel: een vrouw, bekleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. 2 Zij was zwanger en kreet in haar weeën en barensnood. ... 5 En zij baarde een kind, een zoon, die alle volken zal weiden met een ijzeren staf. En haar kind werd ijlings weggevoerd naar God en zijn troon.”

- opvallend:
 - ▶ 1. de vrouw (Maria) draagt een kroon van 12 sterren
 - ▶ 2. de beschrijving van de vrouw lijkt gebaseerd op de Emmanuelprofetie van Jes. 7,1-14
 - ▶ 3. de vrouw staat boven zon en maan

Maria de nieuwe koningin

De Apocalyps: De koningin “in de hemel”

- 1. de vrouw (Maria) draagt een kroon van 12 sterren.
 - ▶ een kroon: toen het exclusieve symbool van de koning.
 - ▶ 12 sterren symboliseren duidelijk de 12 stammen van Israël.
 - ▶ de vrouw is de koningin van het Volk Gods, haar troon toont dat zij deelneemt aan het koningschap van Christus.
 - 2. de beschrijving van de vrouw lijkt gebaseerd op de profetie van Jes. 7,1-14 over de moeder van de Emmanuel.
-
■ de moeder van de Immanuel▶ 1. een teken ... in den hoge▶ 2. de maagd zal een zoon ontvangen▶ 3. zij zal een zoon ter wereld brengen	■ de vrouw bekleed met de zon1. een teken .. in de hemel, een vrouw2. zij was zwanger3. zij brengt een zoon ter wereld

Maria de nieuwe koningin

De Apocalyps: De koningin “in de hemel”

- Wat betekent dit?
- De moeder van “God met ons” (Emmanuel) uit het vorige volgt de bijbelse fundering van:
 - ▶ 1. Maria, “Moeder van God” (Theotokos)
 - ▶ 2. het vereren van Maria en vragen om haar voorspraak
 - ▶ 3. het verschil tussen het vereren van Maria en het aanbidden van God

De Apocalyps: De koningin “in de hemel”

ad 1. Moeder van God

- 1. Maria is de koningin-moeder van Jezus
 - ▶ Christenen noemen haar “Moeder van God” (Theotokos) m.n. om de godheid van Jezus te onderlijnen.
 - Athanasius, Gregorius van Nazianze.
 - M.n. om te onderlijnen dat God volledig mens werd, terwijl Hij volledig God bleef. Nicea en CKK 466,495.
 - ▶ het betekent: Maria is de moeder van Gods Zoon die mens werd.

De Apocalyps: De koningin “in de hemel”

ad 1. Moeder van God

- waar komt dit taalgebruik vandaan?
 - ▶ Elisabeth noemt haar “de moeder van mijn Heer” (Luc. 1,43)
 - mogelijk bijbelse fundering ...
- 2. Concilie van Efese 431: Maria Moeder van God (Θεοτοκος)
 - ▶ is niet lett. “Moeder van God” maar “God baarster”
 - Mt. 1,23: “Zie, de maagd zal zwanger worden en een zoon ter wereld brengen (τέξεται) en men zal Hem de naam Immanuël geven. Dat is de vertaling: God (θεός) met ons.”
 - Maria zal baren (τικτω -> τοκος) het kind dat God (θεός) is.
- Geen wonder dat kerkvaders hiernaar verwezen
 - ▶ Athasius verwijst naar Jesaja’s profetie over de moeder van Immanuel.
 - ▶ Maria is werkelijk de moeder van “God met ons”.

Maria de nieuwe koningin

ad 2. De verering en voorspraak van Maria

- Als Maria de koningin-moeder in het koninkrijk van God is dan verdient zij ook die eer en heeft het zinnen haar als voorspreekster te zien bij haar zoon de koning.
- gebeden in die zinnen 4de eeuw.
- vanaf 4de-5de eeuw toen kwesties rond godheid van Jezus opgelost waren ... opkomst van Maria-devotie

Maria de nieuwe koningin

ad 3. het verschil tussen het vereren van Maria en het aanbidden van God

- bekend
- elders uitgewerkt

MARIA ALTIJD MAAGD

Inleiding

- vanaf oudheid: hebben de Christenen altijd beleden:
 - ▶ “Maria is altijd maagd”.
- waarom geloofden de eerste Christenen dit?

MARIA ALTIJD MAAGD

De Joodse gelofte van Maria

- er zijn 3 bewijzen dat Maria heel haar leven maagd wilde blijven:
 - ▶ 1. de gelofte van maagdelijkheid die impliciet besloten ligt in haar antwoord aan de engel: “*Hoe zal dit geschieden daar ik geen man beken*” (Lc. 1,43)
 - ▶ 2. de bijbelse wetten over gelofte van onthouding door gehuwde vrouwen (Num. 30,13-16)
 - ▶ 3. het bewijs voor ongebruikelijke onthouding van Jozef en Maria in hun huwelijksnacht en gedurende haar zwangerschap (Mt. 1,25)

Maria altijd maagd

De Joodse gelofte van Maria

- ad 1. Het antwoord aan de engel: een impliciete gelofte van maagdelijkheid. (Lc. 1,26-34)
 - ▶ In de zesde maand werd de engel Gabriël van Godswege gezonden naar een stad in Galilea, Nazaret, 27 tot een maagd die verloofd was met een man die Jozef heette, uit het huis van David; de naam van de maagd was Maria. 28 Hij trad bij haar binnen en sprak: 'Verheug u, Begenadigde, de Heer is met u!' 29 Zij schrok van dat woord en vroeg zich af, wat die groet toch wel kon betekenen. 30 Maar de engel zei tot haar: 'Vrees niet Maria, want gij hebt genade gevonden bij God. 31 Zie, gij zult zwanger worden en een zoon ter wereld brengen, die gij de naam Jezus moet geven. 32 Hij zal groot zijn en Zoon van de Allerhoogste genoemd worden. God de Heer zal Hem de troon van zijn vader David schenken 33 en Hij zal in eeuwigheid koning zijn over het huis van Jakob en aan zijn koningschap zal nooit een einde komen.' 34 Maria echter sprak tot de engel: 'Hoe zal dit geschieden, daar ik geen gemeenschap heb met een man?'

Maria altijd maagd

De Joodse gelofte van Maria

- 1. Maria is al verloofd met Jozef als de engel komt (Lc. 1,27)
 - ▶ volgens de Joodse wet was een verloofde vrouw al wettelijk gehuwd, m.a.w. een relatie tussen haar en een andere man werd als overspel beschouwd (Dt. 22,25-27).
 - ▶ tijdens de verlovingstijd leefde men apart na deze periode (soms wel een jaar) werd zij naar het huis van de man gebracht voor een huwelijksfeest van een week.

- nb. zeggen dat Maria een ongehuwde moeder was toen zij Jezus ontving is daarmee onzin.
 - ▶ zij was een gehuwde vrouw, maar het huwelijk was nog niet geconsumeerd.

Maria altijd maagd

De Joodse gelofte van Maria

- 2. de engel zegt niet dat zij reeds een kind ontvangen heeft of dat het op dat ogenblik zal gebeuren, maar gij zult zwanger worden.
- het antwoord van Maria die al gehuwd is “*hoe zal dit geschieden daar ik geen man beken*” lijkt absurd voor een aanstaande bruid
 - ▶ immers je “gij zult zwanger worden” voor een jonge vrouw die op het punt staat te trouwen is het normaalste wat je kan verwachten.
- haar antwoord “daar ik geen man beken” (Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;)
 - ▶ bekennen: (γινώσκω) is in het O.T. vaak een eufemisme voor geslachtsgemeenschap.
 - bv. Adam bekende zijn vrouw Eva (Gen. 4,1).
 - ▶ Maria’s antwoord betekent: ik heb geen seksuele relaties met een man en zal er ook geen hebben.

Maria altijd maagd

De Joodse gelofte van Maria

- de beste uitleg lijkt te zijn dat zij een gelofte van maagdelijkheid heeft afgelegd.
- dan is het antwoord begrijpelijk.
 - ▶ vgl. Zacharias stelt de mogelijkheid van de wonderbaarlijke conceptie van zijn vrouw in twijfel. Maria twijfelt niet.
- Maria vraagt hoe het kan, als zij maagd is en wil blijven.
- het antwoord van de engel is dat het een maagdelijke conceptie zal zijn (1,35).

Maria altijd maagd

De Joodse gelofte van Maria

- Waarom zou een jonge vrouw maagd willen blijven in het huwelijk?
 - ▶ bestaat er zo iets als Joodse vrouwen die de maagdelijkheid beleven binnen het huwelijk?
 - ▶ de meeste commentatoren stellen
 - een gelofte van maagdelijkheid binnen het huwelijk is onzin
 - bestaat niet in het Jodendom
 - Maria's antwoord is niet meer dan een literair truukje om Gabriël te laten spreken over de maagdelijke ontvangenis
 - ▶ dit ontkent wat er staat
 - ▶ echter direct in het O.T.
 - in Num. vinden wij het bestaan van de gelofte van maagdelijkheid in het huwelijk

Maria altijd maagd

Numeri: geloften van maagdelijkheid voor gehuwde vrouwen

- Num. 30 gaat over geloften van maagdelijkheid voor vrouwen in diverse levensstaten. (Num. 30,4-8.13-16)
 - ▶ 4 Wanneer een vrouw aan Jahwe een gelofte doet en zich een verplichting oplegt, terwijl zij als **jong meisje** nog in het huis van haar vader woont 5 en haar vader dan van haar gelofte en van de aangegane verplichting hoort en er niets over zegt, dan blijven haar geloften en de aangegane verplichting van kracht. 6 Maar wanneer haar vader er van hoort en bezwaar maakt, dan blijft geen enkele van haar geloften of aangegane verplichtingen van kracht. Jahwe scheldt ze haar kwijt, omdat haar vader bezwaar gemaakt heeft. 7 Is zij bij de huwelijksluiting gebonden door geloften of door een verplichting die zij ondoordacht op zich heeft genomen 8 en zegt haar man er niets van wanneer hij het hoort, dan blijven de geloften en de aangegane verplichting van kracht. 9 Maakt haar man echter bezwaar wanneer hij het hoort, dan ontheft hij haar daardoor van de gelofte en van de verplichting die zij ondoordacht op zich heeft genomen. 10 De gelofte van een **weduwe of van een verstoten vrouw**, ...

Maria altijd maagd

Numeri: geloften van maagdelijkheid voor gehuwde vrouwen

- de uitdrukking “gelofte tot onthouding” (30,14) of “zichzelf ontzeggen” (hannoth naphesh)
 - ▶ wordt ook gebruikt voor het zich ontzeggen van voedsel of vasten.
 - ▶ en voor het zichzelf onthouden op de dag van verzoening (Lev. 16,29).
- het gaat over seksuele onthouding voor 3 categorieën vrouwen:
 - ▶ 1. ongehuwde
 - ▶ 2. gehuwde
 - ▶ 3. weduwen en gescheiden vrouwen
- in alle drie gevallen is de bindendheid van de gelofte afhankelijk van het antwoord erop door vader of echtgenoot.
 - ▶ als de vader of echtgenoot ervan weet en de gelofte accepteert dan is ze voor altijd bindend.

– de tekst is overigens enkel zinnig als het over een permanente gelofte gaat.

Maria altijd maagd

Numeri: geloften van maagdelijkheid voor gehuwde vrouwen

- denk aan de profetes Hanna in de tempel: (Lc. 2,36-37)
 - ▶ Er was ook een profetes, Hanna, een dochter van Fanuël uit de stam van Aser. Zij was hoogbejaard en na haar jeugd had zij zeven jaren met haar man geleefd. Nu was zij een weduwe van vierentachtig jaar. Ze verbleef voortdurend in de tempel en diende God dag en nacht door vasten en gebed.

- dat er zo iets bestond als een gelofte van maagdelijkheid binnen het huwelijk blijkt uit het feit dat de man de vrouw ervan kon ontslaan (Num. 30,14)
 - “Elke gelofte en elke verplichting tot onthouding die zij onder ede op zich neemt, kan door haar man ofwel erkend ofwel ongeldig verklaard worden.”

Maria altijd maagd

Numeri: geloften van maagdelijkheid voor gehuwde vrouwen

- latere bronnen bevestigen dit:
 - ▶ **Josephus** vermeldt dat in de sekte van de Essenen mannen en vrouwen vrijwillig gedurende een bepaalde tijd (tot 3 jaar) afzagen van seksuele relaties. (Joodse oorlog 2,160-161)
 - ▶ **Philo** beschrijft een andere Joodse sekte de zogenaamde Therapeutae die bestond uit celibataire Joodse mannen en “oudere maagden, die hun kuisheid bewaard hadden, niet onder dwang zoals sommige Griekse priesteressen, maar uit vrije wil” (Over het contemplatieve leven, 68).
 - ▶ in de **Mishna** (ca 200 Kebutha 7,3-7; Nedarim 11,1-12) gaat het erover.. als het te extreem wordt kan het een reden van scheiding zijn.

- kort: als een jonge Joodse vrouw de gelofte op onthouding doet en haar wettelijke echtgenoot stemt ermee in dan is die gelofte geldig.

Maria altijd maagd

Numeri: geloften van maagdelijkheid voor gehuwde vrouwen

- Jozef “een rechtschapen man” (Mt. 1,19) is gehoorzaam aan de wet
- als Maria de gelofte van maagdelijkheid gedaan had
 - ▶ als Lc. 1,34: “Hoe kan dat geschieden daar ik geen man beken” betekent dat dat zij de gelofte gedaan heeft voor/bij haar verloving en dat Jozef ermee instemt en daarbij gebonden is door de wet van Mozes.

Maria altijd maagd

Het bewijs van Jozefs onthouding

■ Mt. 1,20-21.24-25:

- ▶ Terwijl hij dit overwoog, verscheen hem in een droom een engel van de Heer die tot hem sprak: ‘Jozef, zoon van David, wees niet bevreesd Maria, uw vrouw, tot u te nemen; het kind in haar schoot is van de heilige Geest. 21 Zij zal een zoon ter wereld brengen die gij Jezus moet noemen, want Hij zal zijn volk redden uit hun zonden.’ ... 24 Ontwaakt uit de slaap deed Jozef zoals de engel van de Heer hem bevolen had en nam zijn vrouw tot zich. 25 Toch had hij geen gemeenschap met haar, totdat zij een zoon ter wereld bracht; en hij noemde Hem Jezus.

Maria altijd maagd

Het bewijs van Jozefs onthouding

- Mt. bevat een sterke argument voor wat Lc. leert nl. dat Maria en Jozef geen normale seksuele relaties hadden.
 - ▶ “hij bekende haar niet totdat zij een zoon ter wereld bracht”: καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν:
 - ▶ totdat = ἕως.
 - ▶ totdat impliceert niet “erna wel”.
 - ▶ ἕως impliceert niet dat erna nog een verandering optreedt bv.
 - Mt. 22,44: Zit aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden onder uw voeten heb gelegd.
 - Mt. 28,20: Ziet, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld.
 - nog sterker: 2 Sam. 6,23 LXX: En Mikal, de dochter van Saul, kreeg geen kinderen; tot haar dood bleef ze kinderloos.

Maria altijd maagd

Het bewijs van Jozefs onthouding

- in elk geval staat er dat Jozef en Maria hun huwelijk niet consumeerden tijdens de huwelijksnacht.
 - ▶ normaliter was dit het hoogtepunt van de huwelijksnacht in de bruidskamer.
- waarom?
 - ▶ als het enkel over de maagdelijke ontvangenis zou gaan, zou later seksueel contact geen belemmering zijn.
- plausibel:
 - ▶ Maria heeft een gelofte van onthouding gedaan en Jozef heeft in overeenstemming met Num. 30 ermee ingestemd.

Maria altijd maagd

Jozefs onthouding

- waarom deed Jozef dat?
 - ▶ hier enkel speculaties. De Schrift zegt het niet.
- als Jozef geweten heeft
 - ▶ dat Maria overschaduwd werd door de H. Geest en de macht van de allerhoogste (Lc. 1,35)
 - ▶ en dat zij op een of andere manier de “nieuwe ark” was,
 - ▶ dan is te begrijpen waarom hij haar beschouwde als aan God gewijd.
 - in het O.T. konden/mochten zelfs de levieten de ark niet aanraken (2 Sam. 6,6).

Maria altijd maagd

De broeders en zusters van Jezus

- overgeslagen ... zie al behandeld

ALTIJD MAAGD

Maria-altijd-maagd in de jonge Christenheid

- steevast in oude Christenheid
 - ▶ Athanasius enz.
 - ▶ de eerste dissonant: Helvidius (Rome laat 4de eeuw) waarop reactie van Hiëronymus, Adv. Helvidius 21

- Tweede oecumenisch concilie van Constantinopel (553):
 - ▶ Maria Altijd Maagd: Aeiparthenos (Ἄειπαρθενος)

ALTIJD MAAGD

De altijddurende maagdelijkheid van Maria: wat is het belang?

- 1. allereerst is dit net zoals de maagdelijkheid van Jezus zelf van belang omwille van de waarheid.
- 2. omdat het vooruitwijst naar de uiteindelijke verrijzenis van de doden en de komst van de nieuwe schepping.
 - ▶ Jezus was celibatair omwille van het Rijk der hemelen (Mt. 19,12)
 - vooruitwijzend naar de tijd die komen gaat Lc. 20.34-36 waarin iedereen ongehuwd is
 - ▶ Maria, de nieuwe Eva: haar maagdelijkheid wijst naar het eeuwig leven in de wereld die komen zal, de verrijzenis, de nieuwe schepping waar het huwelijk niet langer bestaat
- 3. Maria net zoals Jezus is geen gewone persoon:
 - ▶ zij is de nieuwe Eva, de nieuwe Ark, de nieuwe koningin-moeder
 - ▶ als altijd-maagd is zij een symbool van de Kerk:
 - de maagdelijke bruid van Christus
 - de vruchtbare moeder van alle Christenen

ALTIJD MAAGD

De geboorte van de Messias

- de geboorte van een kind is een paradox:
 - ▶ enerzijds pijn van moeder
 - ▶ anderzijds intensiteit van vreugde omwille van de geboorte.
- Jezus
 - ▶ enerzijds nam vaak lijden weg:
 - de vrouw die 12 jaar bloedde, de diverse zieken, lamme ...
 - ▶ anderzijds nam Hij het lijden op zich:
 - Mc. 10,45: “want ook de Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.”
 - een verwijzing naar de lijdende dienaar van Jahwe (Jes. 52,13-53,12)
- Jezus waarschuwt dat de eindtijd een tijd van lijden zal zijn:
 - Mc.13,8: Er zal strijd zijn van volk tegen volk en van koninkrijk tegen koninkrijk; er zullen aardbevingen zijn en hongersnood, nu hier, dan daar: dit is het begin van de weeën.
 - hierin is het lijden is niet het doel of het eindpunt maar een teken dat vooruitwijst naar de uiteindelijke overwinning op lijden en dood ... doorheen lijden, dood en verrijzenis.

ALTIJD MAAGD

De geboorte van de Messias

- bij Maria parallele paradox:
 - ▶ enerzijds het miraculeuze:
 - de verschijning van engel, de maagdelijke geboorte, de droom van Jozef, waarschuwing te vluchten naar Egypte, enz.
 - ▶ tegelijk vanaf het moment van de boodschap is haar leven vol lijden:
 - de dreiging dat Jozef haar laat zitten, geen onderdak in Bethlehem, armoede, kindermoord, vlucht naar Egypte, Jezus drie dagen kwijt, .. zien sterven van haar zoon op kruis ...
-
- ▶ zij wordt gespaard van de geboortepijn
 - ▶ maar ondergaat “de geboorteweeën van de Messias” onder het kruis, waardoor het nieuwe leven van de verrijzenis ontstaat.

De moeder van de Messias

De voorspelling van Jesaja: de pijnloze geboorte van de Messias

- het O.T. suggereert dat de moeder van de Messias geen pijn zal lijden bij zijn geboorte.
- Jes. 66,7-8:
 - ▶ “Nog voor zij weeën krijgt moet zij baren, nog voor de pijnen haar overvallen, wordt zij van een zoon verlost. Wie heeft zoiets ooit gehoord, zoiets ooit gezien? Werd ooit een land in een dag ter wereld gebracht, een volk in een keer gebaard? Maar nauwelijks is zij in haar weeën, of Sion baart haar zonen.”

De moeder van de Messias

De voorspelling van Jesaja: de pijnloze geboorte van de Messias

- 1. de profetie volgt op de aankondiging van een nieuwe schepping “een nieuwe hemel en een nieuwe aarde” (Jes. 65,17-18)
 - ▶ waar de gevolgen van de zonde van Adam ongedaan gemaakt worden: mannen hoeven niet vergeefs en hard te werken en vrouwen niet te baren in pijn (Jes. 65,23).
- 2. de geboorte is een miraculeuze én unieke daad van de nieuwe schepping
 - ▶ miraculeus: de moeder baart nog voor de pijn er is (66,7)
 - ▶ uniek: want het is nog nooit eerder gebeurd (impl. in 66,8)
- 3. de identiteit van de moeder is ambigu
 - ▶ eerst lijkt het te wijzen naar een individuele vrouw, die een individuele zoon ter wereld brengt (66,7)
 - ▶ maar dan lijkt zij de stad Sion (= Jeruzalem) te zijn die meerdere zonen voortbrengt (66,8)

De moeder van de Messias

De voorspelling van Jesaja: de pijnloze geboorte van de Messias

- hoe interpreteerde de Joodse traditie dit?
 - ▶ “Voor het ongemak over haar komt zal hij geboren zijn en voor het trillen haar zal overvallen, zoals de pijn bij een vrouw die bevalt, zal haar koning geopenbaard worden. Wie heeft dit ooit gehoord? Wie heeft zoiets ooit gezien?” (Targum Jesaja 66,7-8)
 - ▶ “De Heilige Ene, gezegend zij Hij, schiep het licht van de Messias, op de volgende wijze ... ‘Voor zij weeën had, bracht zij voort’ (Jes. 66,7) Voor de laatste die (Israël) tot slavernij zal brengen geboren was, was de eerste verlosser geboren.” (Genesis Rabbah 85,1)
 - ▶ “In deze wereld baart een vrouw kinderen in pijn, maar over de Komende Tijd staat geschreven! *“Nog voor zij weeën krijgt moet zij baren, nog voor de pijnen haar overvallen, wordt zij van een zoon verlost”* (Jes. 66,7)” (Leviticus Rabbah 14,9)

De moeder van de Messias

De voorspelling van Jesaja: de pijnloze geboorte van de Messias

- in de eerste twee teksten is Jes. 66 expliciet verbonden met de komst van de Messias, de komende koning van Israël.
 - ▶ er waren minstens een aantal Joden die de profetie van Jesaja interpreteerden als een verwijzing naar een miraculeuze geboorte van de Messias.
- de reden:
 - ▶ pijn bij de bevalling is een gevolg van de zondeval en behoort dus bij deze oude wereld. In de nieuwe wereld zal dat niet meer zo zijn.
- de Messias zal de gevolgen van de eerste zonde tenietdoen

De moeder van de Messias

De profetie van Micha: De geboortepijnen van de Messias.

- ook in OT voorspelling over de komst van de Messias.
- Mich. 5,1-2:
 - ▶ Gij echter, Bethlehem in Efrata, al zijt gij klein onder Juda's geslachten, toch zal er, zeg Ik, iemand uit u komen die over Israël gaat heersen. In het verre verleden ligt zijn oorsprong, in lang vervlogen dagen. Daarom zal Hij hen niet langer overlaten aan hun lot dan tot de tijd dat zij die baren zal haar kind gebaar heeft. Dan komt de rest van zijn broeders weer samen met de zonen van Israël.

De moeder van de Messias

De profetie van Micha: De geboortepijnen van de Messias.

- 1. profetie over de komst van de davidische koning
 - ▶ uit Bethlehem
 - ▶ én ‘vanuit het verre verleden’ (de nieuwe Messiaanse koning)
- 2. over de menselijke moeder van de komende koning ... zij die baren zal
- 3. lijkt te zeggen dat het volk Israëel als geheel een tijd van intens lijden zal kennen tot de koning er is.
 - in het O.T. zijn “geboortepijnen / weeën” vaak een beeld voor de tijd van intens lijden voorafgaand aan de komst van de koning en de verrijzenis van de doden (Mich. 4,9-10; Jes. 26,16-19; Jer. 4-9).
 - Na deze tijd van beproeving / lijden zal het volk terugkeren naar het beloofde land waar de koning over een universeel koninkrijk zal heersen (tot aan de einden van de aarde) (Mich. 5,4).
- Joodse interpretatie van Micha:
 - deze tekst verwijst naar de komst van de Messias
 - is een metafoor voor het lijden van Israëel voorafgaand aan de komst van de Messias.

ALTIJD MAAGD

De moeder van de Messias

- Samenvattend: twee tegenstrijdige beelden:
 - ▶ Jesaja: geboorte zonder pijn
 - ▶ Micha: geboortepijn

- Hoe dit te zien?

De moeder van de Messias

De vrouw in de Apocalyps: de “geboortepijnen” van de kruisiging

- meest expliciet in Ap. 12,1-6:
 - ▶ En er verscheen een groot teken aan de hemel: een vrouw, bekleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. 2 Zij was zwanger en kreet in haar weeën en barensgedruis. 3 Toen verscheen aan de hemel een ander teken: een grote, vuurrode draak. Hij had zeven koppen en tien horens, en op elke kop een diadeem. 4 En zijn staart vaagde een derde deel van de sterren des hemels weg en wierp ze op de aarde. En de draak stond voor de vrouw die zou baren, om zodra zij gebaard had, haar kind te verslinden. 5 En zij baarde een kind, een zoon, die alle volken zal weiden met een ijzeren staf. En haar kind werd ijlings weggevoerd naar God en zijn troon. 6 En de vrouw vluchtte naar de woestijn, waar zij een plaats heeft van godswege bereid, om daar gespijzigd te worden twaalfhonderdenzestig dagen.

De moeder van de Messias

De vrouw in de Apocalyps: de “geboortepijnen” van de kruisiging

- het lijkt te gaan over de geboorte van Jezus uit Maria in Bethlehem
- maar het gaat hier niet:
 - ▶ over biografie maar het is een apocalyptisch visioen
 - ▶ over het lijden van Maria bij de bevalling maar onder het kruis
- redenen:
 - ▶ 1. Ap. 12,2: Zij was zwanger en kreet in haar weeën en barensnood.
 - καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, καὶ κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.
 - βασανίζω: het woord om de geboortepijn te omschrijven wordt nergens anders hiervoor gebruikt.
 - in de rest van Ap. (11,10; 9,5; 14,10; 20,20) wordt het gebruikt om foltering, marteling te omschrijven.
 - dit suggereert heel sterk dat het symbolisch gebruikt wordt om te verwijzen naar de beproevingen van het einde der tijden
 - ▶ 2. als het zou gaan over de geboorte in Bethlehem, dan klopt het niet
 - het kind werd daar niet ijlings weggevoerd (12,5)
 - het gaat niet over het leven van Jezus
 - het is een symbolische beschrijving van Jezus’ dood, verrijzenis en hemelvaart... .

De moeder van de Messias

De vrouw in de Apocalyps: de “geboortepijnen” van de kruisiging

- de beschrijving is gebaseerd op Jes. 66,7 waar sprake van pijnloze bevalling

► de moeder van de Messias

1. voor zij weeën kreeg

πρὶν ἢ τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν,

2. werd zij verlost

ἔξέφυγεν

3. en baarde een zoon

καὶ ἔτεκεν ἄρσεν Jes. 66,7 LXX

de vrouw in de hemel

1. zij was in barensnood

ὠδίνουσα

2. zij vluchtte/ontsnapte

ἔφυγεν 12,6

3. zij baarde een kind, een zoon

καὶ ἔτεκεν υἱόν, ἄρσεν Ap. 12,5

- als het over echte geboortepijnen zou gaan, waarom dan het taalgebruik van de profetie uit het O.T.?
 - het gaat niet over geboortepijn, maar over de geboortepijn op het kruis
 - de angst en lijden die zij ervoer zijn die van de kruisiging

De moeder van de Messias

Het Johannes-evangelie: Het “uur” van de vrouw en de kruisiging

- niet enkel de Ap. gebruikt het beeld van de geboorte als metafoor voor het lijden en de dood van Christus.
- in Joh. gebruikt Jezus zelf het beeld van de barende vrouw tijdens het Laatste Avondmaal. Joh. 16,16.20-22
 - ▶ Nog een korte tijd en gij aanschouwt Mij niet meer; wederom een korte tijd en gij zult Mij zien.’ .. 20 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: gij zult wenen en weklagen, terwijl de wereld zich zal verheugen. Gij zult bedroefd zijn, maar uw droefenis zal in vreugde verkeren. 21 Wanneer de vrouw gaat baren is zij bedroefd omdat haar uur gekomen is; maar wanneer zij het kindje ter wereld heeft gebracht, denkt zij niet meer aan de pijn, van blijdschap dat er een mens ter wereld is gekomen. 22 Zo zijt ook gij nu wel bedroefd, maar wanneer Ik u zal weerzien, zal uw hart zich verheugen en uw vreugde zal niemand u kunnen ontnemen.

De moeder van de Messias

Het Johannes-evangelie: Het “uur” van de vrouw en de kruisiging

- Jezus verwijst naar Zijn dood (*gij aanschouwt Mij niet meer*) en verrijzenis (*gij zult Mij zien*).
- Hij gebruikt het beeld van de “vrouw” (γυνή) en het “uur” (ῥα) (16,21) Na de geboorte verandert de pijn in blijdschap.

■ De vrouw die gaat baren

- ▶ 1. bevalling: het “uur” van de vrouw
- ▶ 2. geboortepijnen: zij is bedroefd
- ▶ 3. beboorte: “blijdschap”

De kruisiging van Jezus

- 1. het lijden van Jezus: Zijn “uur”
- 2. dood: brengt verdriet / droefheid
- 3. verrijzenis: brengt blijdschap

De moeder van de Messias

Het Johannes-evangelie: Het “uur” van de vrouw en de kruisiging

- Joh. 16,25:
 - ▶ “In beelden heb Ik hierover tot u gesproken; er komt een uur, dat Ik niet meer in beelden tot u zal spreken, maar Mij onomwonden tegenover u zal uiten omtrent de Vader.”
- Jezus zegt zelf “in beelden” te spreken. Het is natuurlijk een aparte metafoor zeker gezien de brutaliteit van de Romeinse kruisiging.
 - ▶ 1. enerzijds werkt het beeld door opeenvolging van extreme pijn en extreme vreugde.
 - het gebruik van “uur”: het woord wordt in Joh. als een soort technische term voor het lijden en dood van Jezus gebruikt.
 - ▶ 2. anderzijds lijkt het gebruik van het beeld van de baren de vrouw voort te bouwen op het Joodse idee van de “geboortepijnen” van de Messias: de tijd die voorafgaat aan de tijd van redding.
- Jezus gebruikt dit beeld om vooruit te wijzen naar Zijn lijden op het kruis en het lijden van Zijn moeder Maria.

De moeder van de Messias

Het Johannes-evangelie: Het “uur” van de vrouw en de kruisiging

- nogmaals Joh. 19,25-27:
 - ▶ stonden bij Jezus' kruis zijn moeder, de zuster van zijn moeder, Maria de vrouw van Klopas en Maria Magdalena. 26 Toen Jezus zijn moeder zag en naast haar de leerling die Hij liefhad, zei Hij tot zijn moeder: 'Vrouw, zie daar uw zoon.' 27 Vervolgens zei Hij tot de leerling: 'Zie daar uw moeder.' En van dat ogenblik (uur) af nam de leerling haar bij zich in huis.
 - ▶ dit is de vervulling van wat Hij zei bij het L.A.
 - ▶ over vrouw en uur (16,21) -> hier vrouw (19,26) en uur (19,27).
 - ▶ het is ook haar uur: zij heeft nu pijn maar zal vreugde ervaren.

De moeder van de Messias

Pijnloze geboorte maar geboortepijnen onder het kruis

- 1. de pijnloze geboorte van Jezus is een vervulling van Jes.
 - ▶ algemeen aanvaard in de oude Kerk, vgl. CKK 499 -> maagdelijke geboorte van de Messias.
- 2. Maria leed de “geboortepijnen” onder het kruis
 - ▶ Maria leed niet bij de bevalling, wel bij de dood van haar zoon
 - ▶ haar staan onder het kruis was “barensnood” (Ap. 12,2).
 - Zij zag niet enkel haar zoon sterven, maar ook degene van wie zij wist dat Hij de Zoon van God was
 - ▶ haar moederlijk lijden is groter dan dat van eender welke moeder ...

Maria, altijd maagd

De betekenis van de miraculeuze geboorte

- Waarom had dit belang voor de jonge Christenheid?
 - ▶ de maagdelijke ontvangenis en geboorte werden gezien als:
 - 1. teken van Jezus' godheid,
 - Leo I: Het bewijst zijn volledig God en volledig mens-zijn.
 - 2. teken van de nieuwe schepping
 - Jezus de nieuwe Adam ... Maria de nieuwe Eva... logisch dat zij niet staat onder de gevolgen van de zondeval.
 - de Joden en jonge Christenheid zagen geboortepijn niet (enkel) als iets natuurlijks, maar door de lens van het O.T. als een gevolg van de eerste zonde (Gen. 3,16)
 - 3. teken van Zijn verrijzenis uit de doden

Maria, altijd maagd

De betekenis van de miraculeuze geboorte

■ ad. 3. teken van Zijn verrijzenis uit de doden

- ▶ 1. Jezus verliet het graf zonder de steen weg te rollen. Als de vrouwen het graf vinden is het nog steeds verzegeld en dan komt een engel om de steen weg te rollen (Mt. 28,2).
- ▶ 2. in het Jodendom worden de moederschoot en het graf vaak met elkaar vergeleden bv.
 - Jer. 20,15.17: “15 Vervloekt de man die ... 17 Hij had mij in de schoot moeten doden; dan was mijn moeder mijn graf geworden en haar schoot voor altijd zwanger gebleven.”
 - Sir. 40,1: “Veel kommer is weggelegd voor iedere mens en het juk drukt zwaar op de zonen van Adam, vanaf de dag dat zij de schoot van hun moeder verlaten tot op de dag dat zij terugkeren tot hun aller moeder.”
 - “hun aller moeder” is dezelfde naam als Eva (Gen. 3,22).

Maria, altijd maagd

De betekenis van de miraculeuze geboorte

- ad 3. teken van Zijn verrijzenis uit de doden
 - ▶ Sirach 51,5 beschrijft de dood als het binnengaan van de “*schoot van de Hades*”.
 - ▶ dit beeld wordt vaker opgepikt door kerkvaders m.n. Efrem
 - ▶ de wonderbaarlijke geboorte wijst vooruit naar de nog wonderbaarlijkere manier waarop Jezus het graf zal verlaten
 - ▶ Hij is de eerstgeborene onder vele broeders (Rom. 8,28)
 - Maria niet alleen zijn moeder maar ook de onze ..

Maria, de nieuwe Rachel

Rachel in het OT: moeder van Jozef en Benjamin

■ Rachel

- ▶ betekent: ooi
- ▶ was de geliefde vrouw van Jacob, de vader van de 12 stammen van Israël (Gen. 29,28-30)
- ▶ zij was mooi (fysiek) en lief ... Jacob hield van haar
- ▶ haar leven was gevuld met lijden:
 - haar vader Laban bedroog Jacob (en haar) door hem eerst met Lea (haar zus) te laten trouwen
 - Rachel ontdekt dat zij onvruchtbaar is (Gen. 30,1)
 - daardoor probeerde Lea helemaal in de gunst van Jacob te komen (30,1-3)
 - Jacob had 12 zonen: 6 van Lea, 2 van Zilpa (slavin van Lea), 2 van Bilba (slavin van Rachel) en 2 van Rachel (Gen. 29,31-30,24)

Maria, de nieuwe Rachel

Rachel in het OT: moeder van Jozef en Benjamin

- Rachels eerstgeborene was Jozef, de elfde zoon van Jacob. Gen. 30,22-24.
 - ▶ Jacobs voorliefde voor Jozef was gebaseerd op het feit dat hij Rachels eerstgeborene was, vandaar de gift van de mantel met vele kleuren
 - ▶ het hele verhaal steunt op het feit dat hij Rachels eerstgeboren zoon is

- Rachel stierf bij de bevalling van Benjamin. Gen. 35,16-20:
 - Na hun vertrek uit Betel, even voor Efrata (= Bethlehem), bracht Rachel een kind ter wereld. De bevalling was moeilijk. Tijdens die zware bevalling zei de vroedvrouw tot haar: 'Wees maar niet bang, want u krijgt weer een zoon.' Toen het leven van haar week en zij op sterven lag, noemde zij hem Ben-oni; maar zijn vader gaf hem de naam Benjamin. Toen Rachel gestorven was, werd zij begraven langs de weg naar Efrata of Betlehem. Jakob plaatste een gedenkteken op haar graf; deze gedenksteen op het graf van Rachel staat er vandaag nog.

Maria, de nieuwe Rachel

Rachel in het OT: moeder van heel Israëel

- Let op de naam Ben-oni = zoon van mijn zorgen
 - ▶ dit wordt bij Jacob: Benjamin = zoon van mijn rechterhand (veel positiever)
 - ▶ Rachel wordt niet begraven bij de moeders van Israëel (Sara en Rebekka) maar langs de weg bij Bethlehem, waar haar grafmonument nog staat.
 - zij is niet enkel de moeder van Jozef en Benjamin maar van heel Israëel, zij lijdt en weent soms met hen, ook na haar dood.
 - In een mysterieus orakel in Jeremia wordt zij omschreven als wenend over haar kinderen die gedood worden en in ballingschap gedreven.
 - “Dit zegt Jahwe: Hoor het klagen in Rama, het droeve geweest: Rachel schreit om haar kinderen en wil niet worden getroost, omdat ze er niet meer zijn.” (Jer. 31,15)
 - de sleutel om dit te verstaan (Rachel is dan al 500 jaar dood) is dat haar graf vlak bij de plaats ligt waar de ballingen (in -587) door de Babyloniërs gevangen genomen werden.
 - in de eropvolgende verzen (Jer. 13,16-17) wordt Rachel gezegd niet meer te wenen omdat haar kinderen zullen terugkeren.

Maria, de nieuwe Rachel

Rachel in de Joodse traditie: de krachtigste voorspreekster

■ Rachel

- ▶ 1. was een vrouw van intens verdriet
- ▶ 2. is geografisch verbonden met Bethlehem
 - volgens rabbijnse traditie werd Rachel precies daar begraven omdat Jacob voorzag dat de ballingen vandaar zouden vertrekken zodat zij voor hen kon bidden (Genesis Rabbah 82,10).
 - nog steeds is haar graf daar ... Joden komen er zelfs kaarsjes opsteken.
- ▶ 3. wordt in rabbijnse commentaren niet enkel als de matriarch van Israël gezien maar ook als de machtigste voorspreekster van Israël.
(Lamentation Rabbah 24)
 - merk op: haar voorspraak is gebaseerd op Jer. 31,15-18.

- Rachel is in zekere zin de moeder van smarten van Israël, de moeder die bidt voor haar kinderen, ook al is zij niet meer op aarde.

Maria de nieuwe Rachel in het NT

De kindermoord van Bethlehem: Rachel, Maria en hun kinderen

- Meest duidelijke: (Mt. 2,16-21, Jer. 31,15 geciteerd)
 - ▶ Zodra Herodes bemerkte, dat hij door de Wijzen om de tuin geleid was, ontstak hij in hevige toorn; hij zond zijn mannen uit en liet in Betlehem en heel het gebied daarvan al de jongens vermoorden van twee jaar en jonger, in overeenstemming met de tijd waarnaar hij de Wijzen nauwkeurig had gevraagd. 17 Toen ging in vervulling het woord dat door de profeet Jeremia gesproken was: 18 Een klacht werd in Rama gehoord, geweend en luid gejammer: Rachel, wenend om haar kinderen, wil niet getroost worden, omdat zij niet meer zijn. 19 Nadat Herodes gestorven was, verscheen in Egypte een engel van de Heer in een droom aan Jozef en zei: 20 'Sta op, neem het Kind en zijn moeder en trek naar het land Israël, want die het Kind naar het leven stonden zijn gestorven.' 21 Hij stond op, nam het Kind en zijn moeder en ging naar het land Israël.

Maria de nieuwe Rachel in het NT

De kindermoord van Bethlehem: Rachel, Maria en hun kinderen

- 1. de kindermoord is in de buurt van het graf van Rachel
- 2. ook al is Rachel dood, zij heeft kennelijk besef van het lijden van haar nakomelingen
 - Jer.31,15 “Rachel, wenend om haar kinderen”.
 - kennelijk deelt Mt. in overtuiging dat Rachel weet wat op aarde gebeurt en erom rouwt.
- 3. Rachel is hier een symbool voor de lijdende Joodse moeder, die lijdt omwille van haar kinderen (zonen)
- toegepast op Maria:
 - ▶ Maria is de lijdende moeder van het kind dat in ballingschap moet gaan
 - ▶ Maria is de nieuwe Rachel

Maria de nieuwe Rachel in het NT

Apocalyps: De vrouw met zon, maan en sterren

- Ap. 12,1-6: het visioen van de vrouw heeft vele lagen:
 - Ap. 12,1-2: En er verscheen een groot teken aan de hemel: een vrouw, bekleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. 2 Zij was zwanger en kreet in haar weeën en barensnood.
- een aantal aspecten wijzen terug naar Rachel
 - ▶ 1. het visioen van de vrouw in de hemel is direct gebaseerd op een droom van Jozef
 - ▶ 2. de vrouw in barensweeën verwijst voor de eerste eeuwse Jood zeker naar de enige vrouw uit het O.T. van wie de barensweeën beschreven worden
 - ▶ 3. de moeder bekleed met de zon is niet enkel de moeder van de Messias, maar van alle kinderen van God

Maria de nieuwe Rachel in het NT

Apocalyps: De vrouw met zon, maan en sterren

- 1. het visioen van de vrouw in de hemel is direct gebaseerd op een droom van Jozef. In deze droom staan zon, maan en sterren voor Jacob, Rachel en de elf zonen. Gen. 37,9-11:
 - ▶ “Later had hij nog een droom en ook die vertelde hij aan zijn broers. ‘Ik heb weer een droom gehad,’ zei hij. ‘Ik zag dat de zon, de maan en elf sterren zich voor mij bogen.’ 10 Toen hij dit aan zijn vader en zijn broers vertelde, gaf zijn vader hem een berisping. Hij zei: ‘Wat moet dat met die droom van jou? Moeten ik, je moeder en je broers zich soms voor jou ter aarde buigen?’ 11 Daardoor werden zijn broers nog afgunstiger op hem, maar zijn vader onthield het gebeurde.”
 - ▶ de maan staat hier voor Rachel
 - ▶ “*onder iemands voeten*” is vaak een beeld van koninklijke macht/heerschappij (Ps. 8,7; 110,1-4)
 - ▶ de vrouw (in Ap.) staat boven Israël, incl. de oude aartsvaders en aartsmoeders

Maria de nieuwe Rachel in het NT

Apocalyps: De vrouw met zon, maan en sterren

- 2. de vrouw in barenswееën (ὠδίνουσα Ap. 12,2) verwijst voor de eerste eeuwse Jood zeker naar de enige vrouw uit het O.T. van wie de barenswееën en pijn (ὠδίνη) beschreven worden: Rachel.
 - ▶ vgl. Josephus,
 - ▶ ook in LXX is “Zoon van pijn” (Υἱὸς ὀδύνης μου) de naam die Rachel geeft aan haar zoon. Het is Jakob die hem Benjamin noemt (Gen. 35,18 LXX)

- ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Υἱὸς ὀδύνης μου: ὁ δὲ πατὴρ ἐκάλεσεν αὐτὸν Βενιαμιν. (Gen. 35,18 LXX)

Maria de nieuwe Rachel in het NT

Apocalyps: De vrouw met zon, maan en sterren

- 3. de “moeder bekleed met de zon” is niet enkel de moeder van de Messias, maar van alle kinderen van God, expl. Ap. 12,17:
 - ▶ “Toen, om zijn woede op de vrouw te koelen, ging de draak heen, om de overige van haar kinderen te beoorlogen, hen namelijk die de geboden van God en het getuigenis van Jezus trouw bewaren.”
 - ▶ zoals Rachel op een bijzondere manier de moeder van de vervolgte kinderen van het O.T. is,
 - ▶ zo is de vrouw bekleed met de zon (Maria) dat van hen in het N.T.

Maria de nieuwe Rachel in het NT

De moeder van Jezus en de “geliefde” leerling

■ Joh. 19,25-27:

- ▶ stonden bij Jezus' kruis zijn moeder, de zuster van zijn moeder, Maria de vrouw van Klopas en Maria Magdalena. Toen Jezus zijn moeder zag en naast haar de leerling die Hij liefhad, zei Hij tot zijn moeder: '*Vrouw, zie daar uw zoon.*' Vervolgens zei Hij tot de leerling: '*Zie daar uw moeder.*' En van dat ogenblik af nam de leerling haar bij zich in huis.

- ▶ Jezus vergelijkt Zijn kruisdood met barensweeën (voorheen: Joh. 16,21-22) - > geboorte van Benjamin uit Rachel (Gen. 35,16-20)
- ▶ Rachel baart / krijgt tweede zoon .. Maria krijgt (geestelijk) tweede zoon
- ▶ Rachel lijdt verschrikkelijk bij deze bevalling ... Maria idem
 - gedenk de voorspelling van Simeon Lc. 2,34-35:
 - Simeon ... zei tot Maria, zijn moeder: '*Zie, dit kind is bestemd tot val of opstanding van velen in Israël, tot een teken dat weersproken wordt, opdat de gezindheid van vele harten openbaar moge worden; en uw eigen ziel zal door een zwaard worden doorboord,*'

Maria de nieuwe Rachel in het NT

De moeder van Jezus en de “geliefde” leerling

- ▶ zoals de ziel van Rachel vertrekt als zij sterft (ψυχη, Gen. 35,18), zo wordt Maria's ziel (ψυχη) doorboord door het lijden onder het kruis.
- ▶ het lijden van beiden is niet vruchteloos:
 - Rachel baart Benjamin
 - Maria ontvangt door haar innerlijk sterven een nieuwe zoon: Johannes
- als Maria de nieuwe Rachel is en Johannes de nieuwe Benjamin dan is dat mogelijk een uitleg waarom Johannes zich continu de geliefde leerling noemt
 - ▶ Deut. 33,12: “Van Benjamin zei hij: Jahwe's beminde woont veilig bij Hem, altijd beschermt hem de Hoogste, die tussen zijn heuvels woont.”
 - Ἰγαπημένος ὑπὸ κυρίου (LXX)
 - Joh. 19,26: καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα (naast haar de leerling die Hij liefhad),
 - ▶ Benjamin bekleedt zelfde plaats tussen 12 zonen van Jakob als Johannes tussen de 12 apostelen.

Maria de nieuwe Rachel in het NT

De moeder van Jezus en de “geliefde” leerling

■ O.T.	N.T.
▶ 1. Rachel	1. Maria
▶ 2. Jozef, haar eerstgeboren zoon	2. Jezus, haar eerstgeboren zoon
▶ 3. Benjamin: zoon van Rachels lijden	3. Johannes zoon van Maria's lijden
▶ 4. 12 zonen: Benjamin is de geliefde	4. 12 apostelen: Johannes is de geliefde

Maria de nieuwe Rachel in het NT

Maria, moeder van de Kerk

- wat is de betekenis van de overeenkomst Rachel en Maria?
 - ▶ 1. moeder van alle leerlingen
 - ▶ 2. moeder van smarten
 - ▶ 3. moederlijke voorspreekster in de hemel

Maria de nieuwe Rachel in het NT

Maria, moeder van de Kerk

■ 1. Moeder van alle leerlingen

- ▶ als Rachel de moeder van heel het volk Israël is (Jer. 31,15)
- ▶ dan is Maria, de nieuwe Rachel, de moeder van de hele Kerk
 - dit lijkt de enige verklaring van Ap. 12,17:
 - Toen, om zijn woede op de vrouw te koelen, ging de draak heen, om de overige van haar kinderen te beoorlogen, hen namelijk die de geboden van God en het getuigenis van Jezus trouw bewaren.
 - zij is moeder van de Kerk omdat zij vrijwillig deelnam aan het lijden van de Heer....

Maria de nieuwe Rachel in het NT

Maria, moeder van de Kerk

- 2. moeder van smarten
 - ▶ Rachel was soort moeder van smarten voor Israël (Jer. 31,15-17)
 - ▶ ook Maria.. wiens hart doorboord werd onder het kruis
- 3. een moederlijke voorspreekster in de hemel
 - ▶ als nieuwe Rachel is Maria ook voorspreekster in de hemel
 - ▶ er is geen reden te veronderstellen dat zij dat na haar dood niet zou zijn
 - ▶ als zij met ziel en lichaam in de hemel is opgenomen dan is zij zeker een levende voorspreekster
- Christenen hebben altijd haar voorspraak ingeroepen zeker in moeilijke tijden
 - ▶ LG 52: Maria houdt niet op voor ons ten beste te spreken

Maria onder het kruis

Jezus laatste woorden

- volgens de evangeliën sprak Jezus 7 keer op het kruis
- maar Joh. 19,25-30 bevat de enige woorden direct gericht zijn tot zijn volgelingen
 - ▶ het moet overigens gigantische inspanning gekost hebben te spreken immers de kruisdood is een verstikkingsdood

Maria onder het kruis

Jezus' laatste woorden

- 1. de woorden van Jezus zijn a.h.w. zijn testament.
 - een ter dood veroordeelde kon kennelijk legaal zijn laatste wil bekend maken door die te zeggen aan het kruis
 - Jezus heeft niets meer, zelfs geen kleren.
 - het enige wat Hij “heeft” is zijn moeder die hij wegschenkt
- 2. de woorden zijn een soort daad van adoptie waardoor Maria Johannes als adoptiefzoon aanneemt en omgekeerd.
 - bij de Joden waren adopties legaal bindend
 - het is meer dan “zorg voor haar of hem”
- 3. hoe serieus het was blijkt uit wat de geliefde leerling doet: “En van dat ogenblik af nam de leerling haar bij zich in huis.” 19,27.
 - ook blijkt uit Hand. 1,14 dat Maria bij de leerlingen is op Pinksteren
 - ▶ in het Grieks staat er niet “huis” (οἶκος) maar καὶ ἀπ’ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. “in zijn eigen” (familie, volk, bezit enz.)
 - ▶ vgl. zelfde woord in Joh. 1,11; Lc. 18,28-29.
 - m.a.w. hij behandelt haar als zijn moeder
 - ▶ pas nadat de Heer dit geregeld had stierf Hij

Maria onder het kruis

Johannes-ev. heeft vaak ook diepere, geestelijke zin.

- de geliefde leerling is behalve een historische volgeling van de Heer ook het symbool van elke (ideale) leerling
 - ▶ hij staat voor wat elke leerling zou moeten zijn
 - ▶ de woorden zijn daarmee ook tot alle gelovigen gericht
 - ▶ de nieuwe band met Maria is niet gebaseerd op bloedverwantschap maar op het lijden en de dood van Jezus
 - het lijden van dit “uur” maakt haar tot onze moeder
 - wij zijn de kinderen van de geboortepijnen van de Messias.
 - “Aan allen echter die Hem wel aanvaardden, aan hen die in zijn Naam geloven, gaf Hij het vermogen om kinderen van God te worden; 13 Zij zijn niet uit bloed noch uit begeerte van het vlees of de wil van een man, maar uit God geboren.” (Joh. 1,12-13)
 - iedere Christen is geroepen om zoals de geliefde leerling Maria als zijn eigen moeder te zien: kortom een persoonlijke relatie met haar te hebben

Maria onder het kruis

“Zie daar je moeder”

- Wat gebeurt er als je Maria aanvaardt ... je begint Jezus beter te leren kennen. Dit is wat de Christelijke traditie altijd gezien heeft. Maria zien als:
 - ▶ de nieuwe Eva
 - doet Jezus niet te kort
 - laat zien wie Hij is die de dood enz. teniet komt doen
 - ▶ de nieuwe ark
 - neemt niets weg van de glorie van de Heer...
 - laat zien dat Jezus het nieuwe Brood des Levens is, de nieuwe Mozes die ons leidt op een weg naar het beloofde land
 - ▶ koningin-moeder
 - neemt niets weg van Zijn majesteit
 - haar koningin-zijn en maagdelijk moederschap openbaart dat Jezus werkelijk Immanuel is: God-met-ons.
 - ▶ moeder van de Messias laat zien:
 - Jezus brent redding door lijden en pijn heen, de geboortepijnen van de Messias.
 - ▶ de nieuwe Rachel
 - moeder van de nieuwe Jozef ... niet enkel Zijn moeder, maar onze moeder die het lijden en pijn van haar kinderen kent en voor hen ten beste spreekt.

Maria onder het kruis

“Zie daar je moeder”

- als je haar als je eigen moeder erkent dan ontdek je dat ze op je wacht, zoals een moeder op haar kind
 - ▶ Maria leeft en is reeds in de glorie van de verrijzenis
 - ▶ zij wacht op ons en bidt voor ons

Einde

